

Η οίκοθεν αμπελοφιλοσοφία ως θεραπείαις της ιδιωτικοποίησης των πανεπιστημίων και του αδυσώπητου οικονομικού νεοφιλελευθερισμού

«Ο νεοελληνικός πολιτισμός υποφέρει από ασυναρτησία λόγου [...]»

Στέλιος Ράμφος

Ποιοι είναι οι στόχοι της νεοφιλελεύθερης οικονομικής πολιτικής υπό τις συνθήκες της παγκοσμιοποίησης; Πρώτον, η εκχώρηση του μεγαλύτερου δυνατού και του δυναμικά πλέον κερδοφόρου μέρους του δημόσιου τομέα στον καπιταλιστικό τομέα της οικονομίας μέσω των λεγόμενων ιδιωτικοποιήσεων (της εκποίησης των δημόσιων επιχειρήσεων και οργανισμών, της ιδιωτικοποίησης της κοινωνικής ασφάλισης, της δημόσιας υγείας, της δημόσιας και δωρεάν μεταλυκειακής και ανώτατης παιδείας, των λεγόμενων συμπράξεων δημόσιου και ιδιωτικού τομέα της οικονομίας και της μείωσης των αντίστοιχων δημόσιων κοινωνικών δαπανών) και, τελευταίως, μέσω της βαθμιαίας μείωσης των φορολογικών εσόδων. Δεύτερον, η κατάργηση των κρατικά διασφαλισμένων εργασιακών σχέσεων, έτσι που τελικά ο κάθε εργαζόμενος να συνάπτει ως άτομο σύμβαση εργασίας με τον εργοδότη του. Και, τρίτον, η ριζική μεταβολή της κατανομής του εθνικού προϊόντος εις βάρος των μισθωτών εργαζομένων και των συνταξιούχων (αλλά και του ίδιου του κράτους) και προς όφελος των καπιταλιστών μέσω της συρρίκνωσης του κοινωνικού κράτους και της αποδυνάμωσης των συνδικάτων, αλλά και μέσω της άμεσης έκθεσης της εθνικής οικονομίας στον διεθνή ανταγωνισμό.

Θα σχολιάσουμε στα ακόλουθα το δημοσίευμα «Μετανιώνει για το μέλλον όποιος δεν το συν-χωρεί» (*Καθημερινή*, 6-7.1.2007, σ. 21) του Στέλιου Ράμφου. Στο δημοσίευσμά του αυτό ο Σ.Ρ. συνηγορεί από μια υψηλή, φιλοσοφική ασφαλώς σκοπιά θεώρησης των πραγμάτων ενθέρμως όχι μόνον υπέρ της ιδιωτικοποίησης

της ανώτατης παιδείας, αλλά επίσης και υπέρ μιας συγκρότησης της καπιταλιστικής μας κοινωνίας, την οποία κανένα γεράκι του οικονομικού νεοφιλελευθερισμού δεν θα θεωρούσε σκόπιμο, ακόμη κι αν αυτήν επεδίωκε, να την προτείνει έτσι άμεσα, ωμά και απροκάλυπτα. Αυτό το δημοσίευμα θα σχολιάσουμε λοιπόν στα ακόλουθα. Τα όσα εκθέτει εκεί ο Σ.Ρ. ηγούν έτσι που φοβούμεθα πως ο αναγνώστης, διαβάζοντας τα σχόλιά μας, θα αναδιπλωθεί και θα θέσει υπό αμφισβήτηση την αξιοπιστία μας. Τον διαβεβαιώνουμε όμως ότι και εμείς δεν πιστεύαμε στα αφτιά μας. Ως εκ τούτου, ζητάμε την κατανόησή του που στα επόμενα θα παραθέσουμε τμηματικά όλο το δημοσίευμα του Σ.Ρ.

Ο Σ.Ρ. εκκινεί από την επικείμενη συζήτηση στη Βουλή της τροποποίησης του άρθρου 16 του Συντάγματος με σκοπό να επιτραπεί η ίδρυση ιδιωτικών πανεπιστημίων. Μας υπενθυμίζει ότι τάχθηκε παλαιότερα κατ' επανάληψιν υπέρ αυτής της τροποποίησης του άρθρου 16 του Συντάγματος και ότι τώρα αισθάνεται την ανάγκη να προσθέσει εδώ, σ' αυτό το δημοσίευσμά του, «ένα τελευταίο λόγο, εν συνειδήσει ότι τα δύσκολα έπονται. Άλλο ζήτημα η άρση της αναχρονιστικής συνταγματικής απαγορεύσεως και άλλο ο εκτελεστικός νόμος περί ανωτάτων εκπαιδευτικών ιδρυμάτων ιδιωτικού δικαίου». Αντιπαρεχόμενοι το ότι ο εν λόγω εκτελεστικός νόμος δεν θα αφορά μόνον τα ιδιωτικά, αλλά κυρίως τα δημόσια εκπαιδευτικά ιδρύματα, παρατηρούμε ότι αυτά ακούγονται ως απειλητική υπόσχεση, σύμφωνα με την οποία ο Σ.Ρ. επιφυλάσσεται να μας τα πει όλα, όταν μετά την τροποποίηση του άρθρου 16 του Συντάγματος που θα επιτρέψει την ίδρυση ιδιωτικών πανεπιστημίων έλθει η στιγμή να ορίσει η Βουλή, διά του αντίστοιχου εκτελεστικού νόμου, τον τρόπο λειτουργίας των ιδιωτικών πανεπιστημίων, τη θέση τους στο όλο σύστημα της ανώτατης παιδείας και συνεπώς τη σχέση τους με τα δημόσια πανεπιστήμια. Τότε ο Σ.Ρ. θα μας τα πει όλα – και αυτά που δεν θέλει να πει εδώ. Μια κάποια σημασία έχει ωστόσο το γεγονός ότι ο Σ.Ρ. ακόμη κι εδώ, όπου επιφυλάσσεται και δεν επιθυμεί να μας τα πει όλα, δεν διακρίνει, όπως οι περισσότεροι συνήγοροι της τροποποίησης του άρθρου 16 και της ίδρυσης ιδιωτικών πανεπιστημίων, μεταξύ ιδιωτικών κερδοσκοπικών και ιδιωτικών «μη κερδοσκοπικών» πανεπιστημίων. Η διαφορά μεταξύ των δύο, σημαντική ή μη, είναι υπαρκτή. Τόσο τα μεν όσο και τα δε επιτρέπεται να έχουν κέρδη. Τα πρώτα ωστόσο, ως καπιταλιστικές επιχειρήσεις, δύνανται να τα διανέμουν στους ιδιοκτήτες τους (μετόχους κλπ.), ενώ τα δεύτερα ως ιδρύματα δεν δύνανται να κάνουν κάτι τέτοιο. Και αυτά τα τελευταία θα διανέμουν φυσικά το πλεόνασμα των εσόδων τους, όχι βέβαια ως κέρδος σε μετόχους, αλλά ως πλεόνασμα στους διοικούντες το ίδρυμα και στους παρατρεχάμενούς τους υπό τη μορφήν «διευκολύνσεων», παροχών, πριμ κλπ., όπως ακριβώς κάνουν και τα ιδρύματα μεγιστάνων του πλούτου με τα περισσεύοντα έσοδά τους, τα οποία διανέμουν όχι ως κέρδη, αλλά υπό άλ-

λην μορφήν στους κληρονόμους που διοικούν το ίδρυμα. Στη διαφορά αυτή επιμένουν (χωρίς βέβαια να αναφέρουν ότι και τα «μη κερδοσκοπικά» πανεπιστήμια θα έχουν περισσεύοντα έσοδα, τα οποία θα διανέμουν με τον τρόπο που αναφέραμε σ' αυτούς που αναφέραμε) για λόγους, όπως συνηθίζεται να λέγεται, επικοινωνιακούς πολλοί από τους συνηγόρους των ιδιωτικών πανεπιστημίων. Ο Σ.Ρ. γνωρίζει, ειδικά ζούμε, όπως όλοι, αυτήν τη διαφορά. Ωστόσο δεν τη χρησιμοποιεί στη ρητορική του. Αυτό είναι ασφαλώς ενδεικτικό της ζέσης με την οποία συνηγορεί υπέρ των ιδιωτικών πανεπιστημίων. Και συνεχίζει ο Σ.Ρ.:

«Ήρθε η ώρα να σκεφθούμε την Παιδεία μας στο πνεύμα των συγχρόνων προσδοκιών και απαιτήσεων, πέρα από υπολογιστικούς συντηρητισμούς και συμψήφιστικές νεωτερικότητες. Ο συντηρητικός μεταρρυθμίζει για να παρατείνει τον χρόνο του: ο νεωτερίζων ενεργεί σπασμωδικά ώστε να προλάβει τον χρόνο και να τον πάρει με το μέρος του αφού εισπράττει τα πάντα ως αδιαρκείς μεταβατικές στιγμές, που αμβλύνουν την αίσθησή του παρόντος. Όταν το βάρος του χθες κατακλύζει πνιγμένα το σήμερα, μετανιώνουμε για το παρελθόν: τώρα που το αύριο είναι πιο άμεσο από το σήμερα, ας μην αρχίσουμε να μετανιώνουμε για το μέλλον».

Δεν υπάρχει αμφιβολία ότι εδώ πρόκειται ασφαλώς για υψηλή φιλοσοφική θεώρηση του πράγματος-λόγος, για τον οποίο και το τελευταίο ελλείπει παντελώς. Αμφίβολη είναι όμως η ποιότητά της και κυρίως, όπως ήδη υπαινιχθήκαμε, η σχέση της με το ίδιο το πράγμα. Αυτές όμως οι αμφιβολίες θα διασκεδαστούν πλήρως στα ακόλουθα. Και συνεχίζει ο Σ.Ρ.:

«Άλλοτε η εθνική μας [υπογράμμισή δική μας – Γ.Σ.] στέρηση είχε να κάνει με υλικά πράγματα: η αφθονία [υπογράμμισή δική μας – Γ.Σ.] υπάρχει κίνδυνος να ματαιώσει στους καιρούς μας την ελπίδα [προφανώς την ελπίδα της ευφρόσυνας υποδοχής του μέλλοντος και συγκεκριμένα της επικείμενης τροποποίησης του άρθρου 16 του Συντάγματος προς την προαναφερθείσα κατεύθυνση – Γ.Σ.]». Εδώ η υπαινιχθείσα φιλοσοφική θεώρηση και οι αμφιβολίες ως προς την ποιότητά της και τη σχέση της με το αντικείμενό της παραμένουν. Αλλά ωστόσο έχουμε ήδη μια (διαφαινόμενη μόνον προς το παρόν, στη συνέχεια όμως πασιδήλη) βεβαιότητα: Ο Σ.Ρ. δεν έχει αντίληψη της ιστορικής και σύγχρονης κοινωνικής πραγματικότητας και ομιλεί για ανύπαρκτα πράγματα. Διότι τι είδους ύπαρξη έχει, ή μάλλον είχε, αυτή η παρελθούσα «εθνική μας στέρηση»; Όλοι μας γνωρίζουμε ότι στο έθνος μας υπήρχαν και παλιότερα πολλοί που εστερούντο και άλλοι που δεν εστερούντο τίποτα. Κατά τα λοιπά αυτό το «εθνική μας στέρηση» είναι μια έμμεση άπειρη κρίση. Διότι στο έθνος δεν προσήκουν καταστάσεις όπως αυτές της στέρησης ή της αφθονίας. Όπως στη φυλή, στην πατρίδα, στη θρησκεία ή στην οικογένεια δεν προσήκουν κατηγορίες όπως αυτές του βάρους, του όγκου, του χρώματος,

αλλά μόνον τέτοιες όπως π.χ. της καθαρότητας ή μη, του προσφιλούς ή μη, του κυρίαρχου ή μη και της διάλυσης ή μη αντιστοίχως.

Και τι είδους ύπαρξη έχει αυτή η, προφανώς εξίσου εθνική μας, υπάρχουσα σήμερα αφθονία, που απειλεί «να ματαιώσει στους καιρούς μας την ελπίδα» – προδήλως την ελπίδα της ιδιωτικοποίησης της ανώτατης παιδείας ή τουλάχιστον εκείνην της ίδρυσης ιδιωτικών πανεπιστημίων; Ο Σ.Ρ. δεν έχει αντιληφθεί ότι το $\frac{1}{5}$ του ελληνικού πληθυσμού ζη κάτω από το όριο φτώχειας, ότι η δεδηλωμένη και μόνον ανεργία ανέρχεται σε 10%, ότι υπάρχουν άστεγοι, εξαθλιωμένοι και άλλες παρόμοιες κατηγορίες του εθνικού πληθυσμού και ότι η αφθονία, που γι' αυτόν υπάρχει γενικώς, υπάρχει μόνον για ορισμένους λίγους. Και ότι δεν βρήκε η φτώχεια και η εξαθλίωση τους πρώτους και η αφθονία τους τελευταίους τυχαία σαν κεραμίδα στο κεφάλι, αλλά ότι αυτή η κατάσταση τους έχει να κάνει με τη θέση τόσο των μεν όσο και των δε στην κοινωνική διαδικασία παραγωγής. Αλλ' ανεξαρτήτως όλων αυτών: Γιατί η εθνική αφθονία δεν ευνοεί την ίδρυση ιδιωτικών πανεπιστημίων; Μια πρόχειρη εξήγηση είναι η εξής: Διότι όσο πιο πεινασμένοι είναι οι πεινασμένοι, τόσο πιο εύκολα μπορεί να τους φορτώσει κανείς και άλλα δεινά. Αυτή όμως είναι μια ευτελής και απορριπτέα εξήγηση. Στη δεδομένη απορία μόνον μια ορισμένη φιλοσοφία μπορεί να δώσει απάντηση. Ας δούμε λοιπόν αυτήν την τελευταία: «Θεωρούμε [όλοι εμείς προφανώς – Γ.Σ.], συνεχίζει ο Σ.Ρ., «τη δημόσια δωρεάν εκπαίδευση εγγύηση ισότητας συνθηκών και ευκαιριών στις σπουδές και την σταδιοδρομία ενός νέου. Είναι ακριβές εν μέρει. Παραβλέπουμε, κατ' αρχήν [sic, κατ' αρχήν, και όχι αρχικά – Γ.Σ.], την ρευστότητα που εισάγει στην κρατική εγγύηση ισότητας η οικονομική και κοινωνική οικογενειακή κατάσταση του νέου, αλλά κυρίως τις ατομικές δεξιότητες και τα χαρίσματά του. Παραβλέπουμε, κατά δεύτερο λόγο, το γενέθλιο ιστορικό προηγούμενο της δημόσιας ανώτατης εκπαίδευσης, ότι δηλαδή τα νεοπαγή μεταμεσαιωνικά ευρωπαϊκά κράτη παρέλαβαν για λογαριασμό τους από την Ρωμαιοκαθολική Εκκλησία και εξεκκοσμίκευσαν τους πανεπιστημιακούς θεσμούς –τη “Σχολή”– εν αντιθέσει προς τη Βρετανία όπου τα συναφή ιδρύματα λειτουργούσαν ανεξάρτητα και υιοθέτησαν διαφορετική φιλοσοφία ώστε με τον καιρό το αγγλοαμερικανικό πρότυπο να διαφοροποιηθεί από το ηπειρωτικό, σήμερα δε υπεροχικά να καλπάζη. Παρόμοια έκβαση ήταν σχεδόν αναπόφευκτη. Στη μια ουσιώδη αλήθεια του θρησκευτικού δόγματος και την επ' ανίσοις όροις μετοχή του πιστού, δεν γινόταν παρά να αντιπαραταχθί η πολιτική και πνευματική ελευθερία».

Τι παραβλέπουμε, κατά τον Σ.Ρ., όταν θεωρούμε «τη δημόσια δωρεάν εκπαίδευση εγγύηση ισότητας συνθηκών και ευκαιριών στις σπουδές και την σταδιοδρομία ενός νέου»; Κανείς βέβαια δεν θεωρεί τη δημόσια δωρεάν παιδεία «εγγύηση ισότητας συνθηκών και ευκαιριών στις σπουδές και την σταδιοδρομία ενός

νέου», αλλά πολλοί θεωρούμε ότι αυτή συμβάλλει εν τίνι μέτρω στην άρση των οικονομικών και κοινωνικών ανισοτήτων μεταξύ των νέων ανθρώπων – και δη όχι μεταξύ όλων, παρά μόνον μεταξύ αυτών που η οικονομική και κοινωνική τους κατάσταση τους επιτρέπει να απολαύσουν τις όποιες δυνατότητες τους δίνει η δωρεάν σχολική και ανώτατη παιδεία. Τι λέμε λοιπόν οι περισσότεροι εξ ημών; Λέμε ότι υπάρχουν οικονομικές και κοινωνικές ανισότητες και ευτυχώς που έχουμε τη δημόσια δωρεάν παιδεία που τις απαλύνει κάπως. Και τι λέει ο Σ.Ρ.; Λέει ότι έχουμε μιá δημόσια δωρεάν παιδεία, η οποία είναι ταυτή με μια «κρατική εγγύηση ισότητας» για τους νέους ανθρώπους που την απολαμβάνουν (για όσους τέλος πάντων απ' αυτούς την απολαμβάνουν). Και τι προβάλλει κατ' αυτής της δημόσιας δωρεάν παιδείας; Προβάλλει ότι αυτή δεν τηρεί αυτή την κρατική εγγύηση της ισότητας των νέων ανθρώπων. Και γιατί δεν την τηρεί; Διότι αυτή η κρατική εγγύηση ισότητας «φρουστοποιείται», τούτέστιν νοθεύεται από την «οικονομική και κοινωνική οικογενειακή κατάσταση του νέου, αλλά κυρίως από τις ατομικές δεξιότητες και τα χαρίσματά του». Οπότε, τότε; Τότε δεν εγκαλεί κανείς την οικονομική και κοινωνική ανισότητα μεταξύ των νέων, την οποία προσπαθεί να άρει και σε κάποιο βαθμό αίρει η δημόσια δωρεάν παιδεία, αλλά, αντιθέτως, εγκαλεί τη δημόσια δωρεάν παιδεία, επειδή αυτή, ενώ δήθεν εγγυάται κρατικώς την πλήρη εξάλειψη αυτής της ανισότητας, δεν την εξαλείφει πλήρως και ολοκληρωτικώς. Οπότε, τι κάνουμε; Μα τι να κάνουμε; Ό,τι είναι φιλοσοφικώς ορθόν! Τούτέστιν, αντί να απαιτήσουμε την ενίσχυση της δημόσιας και δωρεάν παιδείας, για να μπορέσει αυτή να απαλύνει σε μεγαλύτερο ακόμη βαθμό τις προαναφερθείσες ανισότητες, απαιτούμε με την αιτιολογία ότι αυτή δεν εγγυάται την ολοκληρωτική απόλειψη αυτών των ανισοτήτων (την οποία αυτή δεν εγγυήθηκε ποτέ!) την πλήρη απόλειψη αυτής της ιδίας. Αυτό απαιτεί ο Σ.Ρ! Δεν το απαιτεί εδώ και τώρα, σ' αυτό ακριβώς το σημείο του δημοσιεύματός του, αλλά, όπως θα δούμε στη συνέχεια, παρακάτω, προς το τέλος. Αυτή κι αν δεν είναι, και δη βραδυφλεγής, φιλοσοφία! Ωραία λογική και φιλοσοφία! Αφού η δημόσια δωρεάν παιδεία δεν εξαλείφει τις υφιστάμενες στους μαθητές και φοιτητές οικονομικές, κοινωνικές, οικογενειακές και ατομικές ανισότητες πλήρως και ολοκληρωτικώς, αλλά μόνον εν μέρει, τότε –αντί να ζητήσουμε μια κάποια τέλος πάντων ενίσχυση της δημόσιας δωρεάν παιδείας για να μπορέσει να συνεχίσει να απαλύνει ή να μπορέσει να απαλύνει λίγο περισσότερο αυτές τις ανισότητες– ζητάμε την κατάργησή της. Εδώ προφανώς έχουμε να κάνουμε όχι απλώς με μια οποιαδήποτε, αλλά με μια συνεπέστατη, αυστηρή και άτεγκτη φιλοσοφία. Δεν δύναται η δημόσια δωρεάν παιδεία να πραγματοποιήσει την κρατικώς εγγυηθείσα ισότητα των νέων πλήρως και ολοκληρωτικώς; Τότε να καταργηθεί! Και να αναλάβει –όπως θα δούμε στη συνέχεια και με τις συνέπειες που θα εκθέσουμε ιδίως για την προαναφερθείσα απόλυση των ανι-

σοτήτων— την επίτευξη αυτού του από τον Σ.Ρ. τεθέντος στόχου της πλήρους και ολοκληρωτικής ισότητας των νέων η ιδιωτική σχολική και ανώτατη παιδεία. Έτσι και όχι αλλιώς επιτάσσει η ράμφια φιλοσοφική σκέψη.

Και τι άλλο, μετ' αρχήν και «κατά δεύτερο λόγο», μας λέει ο Σ.Ρ. ότι παραβλέπουν όλοι όσοι θεωρούν ή όσοι τέλος πάντων εξ ημών «θεωρούμε τη δημόσια δωρεάν εκπαίδευση εγγύηση ισότητας συνθηκών και ευκαιριών στις σπουδές και τη σταδιοδρομία ενός νέου»; Παραβλέπουμε κατά τον Σ.Ρ. «το γενέθλιο ιστορικό προηγούμενο της δημόσιας ανώτατης εκπαίδευσεως». Τι σχέση έχει τώρα αυτή η δεύτερη από τον Σ.Ρ. προϋποτεθείσα παράβλεψη μας του γενέθλιου ιστορικού των πανεπιστημίων με την από τον ίδιο προϋποτεθείσα άποψη όλων ημών ότι η δημόσια δωρεάν παιδεία εγγυάται την ισότητα συνθηκών και ευκαιριών στις σπουδές και τη σταδιοδρομία ενός νέου — αυτό πλην του Σ.Ρ. ένας Θεός το ξέρει.

Ωστόσο, δεν μπορούμε παρά να σχολιάσουμε αυτό το ράμφιο «γενέθλιο ιστορικό προηγούμενο της ανώτατης εκπαίδευσεως». Διότι εδώ ο Σ.Ρ. θέλει με ιστορικές ανακρίβειες και συσκοτίσεις πραγμάτων να υποβάλει την άποψη ότι τα αμερικανικά και βρετανικά πανεπιστήμια, τα οποία, υποτίθεται, υπερέχουν όλα συλλήβδην των πανεπιστημίων της ηπειρωτικής Ευρώπης, υπερέχουν αυτών των τελευταίων, επειδή ακριβώς ιδρύθηκαν ως και, κατά κάποιον τρόπον, είναι «ιδιωτικά» πανεπιστήμια και ως εκ τούτου βασίστηκαν και βασίζονται, όπως αυτά της ηπειρωτικής Ευρώπης, τα οποία ιδρύθηκαν από τη Ρωμαιοκαθολική Εκκλησία (όπως π.χ. στη Ρωσία, στη Γιουγκοσλαβία, στη Βουλγαρία, στη Ρουμανία και στην Ελλάδα!) και έγιναν κατόπιν «κρατικά», στην ισότητα. Η ελευθερία υπερέχει και προέχει της ισότητας. Περί αυτού μάλλον πρόκειται, όπως θα δούμε στη συνέχεια. Αλλ' ας δούμε, όμως, προηγουμένως τις ιστορικές ανακρίβειες και συσκοτίσεις πραγμάτων, στις οποίες προσπαθεί ο Σ.Ρ. να θεμελιώσει αυτήν τη χωρίς νόημα αντιπαράθεσή του ισότητας και ελευθερίας, την υπεροχή της τελευταίας έναντι της πρώτης και στη συνέχεια την πλήρους νοήματος υπεροχής των «ιδιωτικών» ως βασιζόμενων στην ελευθερία έναντι των «κρατικών» ως βασιζόμενων στην ισότητα πανεπιστημίων.

Ως προς το «γενέθλιο ιστορικό» των πανεπιστημίων της ηπειρωτικής Ευρώπης, της Μ. Βρετανίας και των ΗΠΑ τα εξής: Κανένα «νεοπαγές μεταμεσαιωνικό ευρωπαϊκό κράτος» δεν «παρέλαβε για λογαριασμό του από την Ρωμαιοκαθολική Εκκλησία και εξεκκοσμίκευσε τους πανεπιστημιακούς θεσμούς —τη “Σχολή”— ...»!

Τα πανεπιστήμια στην ηπειρωτική Ευρώπη ιδρύθηκαν από κυρίαρχους ηγεμόνες και λειτούργησαν με χρηματοδότηση του κράτους τους. Γι' αυτό και τα περισσότερα εξ αυτών, π.χ. στη Γερμανία, φέρουν το όνομα του ηγεμόνα ιδρυτή τους και όχι ονόματα αγίων, παπών, καρδινάλιων και επισκόπων. Υπήρξαν βέβαια και, ως τους πούμε έτσι, ιεράρχες που ίδρυσαν πανεπιστήμια. Αυτοί δεν ήσαν όμως

απλώς και μόνον εκκλησιαστικοί λειτουργοί, αλλά ήσαν ταυτοχρόνως και κοσμικοί άρχοντες. Αυτό συμβαίνει με ορισμένους Γερμανούς αρχιεπισκόπους που ήσαν και κυρίαρχοι ηγεμόνες. Ο αρχιεπίσκοπος του Μπάμπεργκ π.χ. δεν ίδρυσε το ομώνυμο πανεπιστήμιο ως αρχιεπίσκοπος αλλά ως ηγεμών. Ακριβώς όπως δεν έκτισε τα πολυάριθμα κατά τα λοιπά παλάτια του ως αρχιεπίσκοπος αλλά ως ηγεμών. Ως αρχιεπίσκοπος έκτισε μόνον ναούς και μονές που του ανήκουν και σήμερα (με εξαίρεση όσες από τις τελευταίες έχασε με την έλευση του Ναπολέοντα το 1806). Και, επίσης, δεν παρέδωσε ως αρχιεπίσκοπος το πανεπιστήμιο σε «νεοπαγές μεταμεσαιωνικό κράτος». Αλλά –καίτοι αυτός, όταν το 1806 μπήκαν οι Γάλλοι στη Φραγκονία όπου βρίσκεται το Μπάμπεργκ, συνέχισε μεν να είναι αρχιεπίσκοπος αλλά έπαψε πλέον να είναι ηγεμών– το πανεπιστήμιο συνέχισε να λειτουργεί όπως και πριν ως κρατικό καθίδρυμα υπό τον νέο ηγεμόνα. Μα ακόμη κι ο πάπας δεν ίδρυσε τη Σαπιέντσα ως διάδοχος του Αποστόλου Πέτρου, αλλά ως Ποντίφηξ, δηλαδή ως ηγεμών κράτους.

Δεν θέλω να αναφερθώ στο «γενέθλιο ιστορικό» των πανεπιστημίων των Βρετανικών Νήσων. Ας το μάθει ο Σ.Ρ. από άλλους που το γνωρίζουν καλύτερα από μένα. Όλα τους ιδρύθηκαν ως κρατικά πανεπιστήμια (απ' ό,τι γνωρίζω ένα μόνον βρετανικό πανεπιστήμιο είναι σήμερα ιδιωτικό). Άλλο ζήτημα είναι βέβαια ότι όλα τα δημόσια βρετανικά πανεπιστήμια έχουν γίνει σήμερα, λόγω ελλιπούς δημόσιας χρηματοδότησης, «επιχειρηματικά», τουτέστιν οιονεί ιδιωτικά πανεπιστήμια. Και πώς έχει το «γενέθλιο ιστορικό» των πανεπιστημίων στις ΗΠΑ. Ακόμη κι όσοι από ακούσματα και μόνον γνωρίζουμε κάτι για το γενέθλιο ιστορικό της συγχρότσης των ΗΠΑ σε κράτος, γνωρίζουμε πάνω-κάτω τα εξής: Δεδομένης της απουσίας της κεντρικής ομοσπονδιακής διοίκησης σε πολλά επίπεδα του κρατικά οργανωμένου δημόσιου βίου και των αντίστοιχων αδυναμιών των πολιτειών, ανέλαβαν –μεταξύ πολλών άλλων– και την ίδρυση και λειτουργία πανεπιστημίων «ιδιώτες», δηλαδή άνθρωποι της οικονομίας, δήμαρχοι, παπάδες, «ευεργέτες» (όπως λέμε εδώ) και άλλοι. Αυτοί συνέστησαν ιδρύματα που λειτούργησαν και λειτουργούν και σήμερα ως πανεπιστήμια. Αργότερα, όταν η διαδικασία της συγχρότσης του κράτους ολοκληρώθηκε, ιδρύθηκαν και κρατικά πανεπιστήμια. Όσον δε, τέλος, αφορά την αντιπαράθεση της ελευθερίας των «ιδιωτικών» τέλος πάντων «αγγλοαμερικανικών» πανεπιστημίων (ο όρος είναι του Σ.Ρ.) προς την ισότητα των πανεπιστημίων της ηπειρωτικής Ευρώπης, αναφέρουμε, ειδικά για τον Σ.Ρ., τα εξής: Όταν ιδρύθηκε και άρχισε να λειτουργεί το Harvard (το γνωστό σε όλους μας Harvard, η ναυαρχίδα των προπαγαδιστών της ιδιωτικοποίησης της ανώτατης παιδείας), ξέρετε πώς το ονόμαζαν οι ίδιοι οι Αμερικανοί; Τη Γοττίγγη της Αμερικής. Και το Πανεπιστήμιο της Γοττίγγης (Göttingen) δεν είναι δα και κανένα παλιό πανεπιστήμιο. Ιδρύθηκε μόλις το 1737 από τον Georg August του

Ανοβέρου. Ως εκ τούτου, το επίσημο όνομά της είναι: Georgia Augusta. Τη γιορτή που οργανώνουν οι φοιτητές μιας ορισμένης φοιτητικής εστίας κάθε χρόνο την περίοδο του Καρναβαλιού την ονομάζουν παιγνιωδώς Orgia Augusta προς τιμήν του ιδρυτή του πανεπιστημίου τους και όχι προς τιμήν ιεράρχου τινός, που δεν είχε το όνομα αλλά ίσως τη χάρη για μια τέτοια τιμή και κατά τον Σ.Ρ. ίδρυσε ίσως και το Πανεπιστήμιο της Γοττίγγης. Μα τι τέλος πάντων ζήλωσε το ιδιωτικό Harvard από το παπαδίστικο και μεταμεσαιωνικώς κρατικό Georgia Augusta της Γοττίγγης; Κύριος οίδε. Περίεργοι αυτοί οι Αμερικανοί!

Σύμφωνα με τον Σ.Ρ. τα πανεπιστήμια, τα οποία παρέλαβαν από τη Ρωμαιο-καθολική Εκκλησία (έτσι, επειδή αυτή βαρέθηκε να τα λειτουργεί) τα νεοπαγή μεταμεσαιωνικά κράτη και τα εκκοσμίκευσαν, έμειναν πίσω «εν αντιθέσει προς την Βρετανία όπου τα συναφή ιδρύματα λειτούργησαν ανεξάρτητα και υιοθέτησαν διαφορετική φιλοσοφία ώστε με τον καιρό το αγγλοαμερικανικό πρότυπο να διαφοροποιηθεί από το ηπειρωτικό, σήμερα δε υπεροχικά [τι ωραία ελληνικά! Γ.Σ.] να καλπάζει». Τώρα, πώς περνάει ο Σ.Ρ. από τους Άγγλους στους Αμερικανούς (ούτε καν την ίδια γλώσσα δεν ομιλούν οι άνθρωποι!), πώς δηλαδή το καλπάζον αγγλικό (ή, αντιστρόφως, αμερικανικό) άτι φέρει και έναν Αμερικανό (ή, αντιστρόφως, Άγγλο) αναβάτη στα καπούλια του – αυτό είναι μια δική μας αφελής απορία. Μα τι σχέση έχουν τα αγγλικά με τα αμερικανικά πανεπιστήμια; Από κάθε άποψη καμία! Από την άποψη του «γενέθλιου ιστορικού» τους καμία: κρατικά τα πρώτα, «κοινοτικά», κρατικά και ιδιωτικά τα δεύτερα. Και πώς έχει η σχέση τους σήμερα; Σχεδόν καμία σχέση δεν έχουν! Κρατικά τα αγγλικά: «κοινοτικά», κρατικά και ιδιωτικά τα αμερικανικά. Λίγα (από τα πάρα πολλά) αμερικανικά είναι πολύ καλά. Τα περισσότερα από τα αγγλικά είναι τώρα πλέον (μετά την επιτυχή σχετική πολιτική της Θάτσερ) στον πάτο του βαρελιού. Τι κοινό λοιπόν έχουν τα δυο τους; Το ότι είναι «επιχειρησιακά» πανεπιστήμια, που τείνουν να γίνουν ιδιωτικά ή τουλάχιστον οιονεί ιδιωτικά. Και αυτό ακριβώς το σημείο σύγκλισής τους έχει κατά νου ο Σ.Ρ. Και αυτό ακριβώς το σημείο είναι εκείνο το οποίο αντιπαραθέτει στα πανεπιστήμια της ηπειρωτικής Ευρώπης, παραθέτοντας ιστορικές και άλλες, αφορούσες την ποιότητα των «αγγλοαμερικανικών», «ιδιωτικών» πανεπιστημίων και των παπαδίστικων και μετέπειτα κρατικών πανεπιστημίων της ηπειρωτικής Ευρώπης ανακρίβειες.

Ο Σ.Ρ. θέλει απλώς και μόνον το εξής: την ιδιωτικοποίηση των πανεπιστημίων. Κατά τα λοιπά δεν γνωρίζει απολύτως τίποτα για τα τελευταία. Ούτε για το «γενέθλιο ιστορικό» τους, ούτε για τη σημερινή κατάστασή τους διεθνώς. Αλλ' από πού να τα γνωρίζει ο Σ.Ρ. όλα αυτά; Από πού να γνωρίζει ότι πολλά αγγλικά, αλλά και αμερικανικά πανεπιστήμια υπολείπονται κατά πολύ και ορισμένων ελληνικών πανεπιστημίων; Και από πού να γνωρίζει ότι η Αγγλία, στην εποχή

της δόξας της, και η Αμερική σήμερα είναι μεγάλη μαγαζιά που έχουν να προσφέρουν σε πολλούς και διάφορους πολλά και διάφορα εν πολλοίς σκουπίδια; Διότι μόνον ένα γνωρίζει: ό,τι τού είπαν, δηλαδή ό,τι τα ιδιωτικά πανεπιστήμια (τα οποία κατ' αυτόν είναι τα «αγγλοαμερικανικά») είναι καλύτερα από τα δημόσια, δηλαδή κατ' αυτόν από εκείνα της ηπειρωτικής Ευρώπης. Δεν γνωρίζει καν ότι η Γερμανία έχει περισσότερα ιδιωτικά πανεπιστήμια από την Αγγλία. Όπως επίσης δεν γνωρίζει ότι τα «ιδιωτικά» «αγγλοαμερικανικά» πανεπιστήμια δεν υπερέχουν των δημόσιων πανεπιστημίων της ηπειρωτικής Ευρώπης – ούτε καν των ελληνικών. Πόσα απ' αυτά τα πρώτα θα μπορούσαν π.χ. να συγκριθούν με το ΕΜΠ, το οποίο, έτσι για να μην νομίσει κανείς ότι το συγκρίνουμε με σαβούρα, είναι, *mutatis mutandis*, δηλαδή λαμβανομένης υπόψη της χρηματοδότησης, συγκρίσιμο με το Πολυτεχνείο του Μονάχου και, γιατί όχι, με εκείνο της Ζυρίχης, τα οποία έχουν ως μην πούμε εδώ ποια χρηματοδότηση σε σύγκριση μ' εκείνην του ΕΜΠ; Δεν μπορεί ο καθένας να λέει ό,τι του καπνίσει.

Πάμε, όμως, παρακάτω:

«Η ελευθερία δεν ανταγωνίζεται υποχρεωτικά την ισότητα, όπως θέλουν παλαιοφιλελεύθεροι και παλαιοσοσιαλιστές».

Μα όχι κάποιος παλαιοφιλελεύθερος ή παλαιοσοσιαλιστής, αλλά ο ίδιος ο νεοφιλελεύθερος Σ.Ρ. δεν αντιπαράθεσε την ελευθερία στην ισότητα, τη φιλελευθερία των «ιδιωτικών» «αγγλοαμερικανικών» πανεπιστημίων στον εξισωτισμό των παπαδίστικων και μεταμεσαιωνικών κρατικών πανεπιστημίων της ηπειρωτικής Ευρώπης και δεν θεώρησε δεδομένη την υπεροχή των πρώτων έναντι των τελευταίων και δεδομένη την υπεροχή της ελευθερίας έναντι της ισότητας; Ε, και λοιπόν; Ποιος ενδιαφέρεται δυο αράδες παρακάτω τι έλεγε δυο αράδες παραπάνω; Έτσι λοιπόν ο Σ.Ρ. συνεχίζει:

«Στην εποχή μας οφείλουμε να ζητήσουμε τη δικαιοσύνη και την ισότητα στο πλαίσιο της ανεμπόδιστης επικοινωνίας και συναλλαγής, όχι στην άλλοτε ίσως αναγκαία κρατική προστατευτική παρέμβαση».

Πάει πια τώρα το δίδυμο ισότητας και ελευθερίας και η αντιπαράθεσή τους. Περάσαμε ήδη, έτσι στα γρήγορα, με μια και μόνη φράση στη δικαιοσύνη και την ισότητα, στην ανεμπόδιστη επικοινωνία και τη συναλλαγή και στην αχρείαστη πλέον κρατική προστατευτική παρέμβαση – με γέφυρα την ισότητα, η οποία, πώς να το κάνουμε, κάτι έχει να κάνει με δικαιοσύνη και την οποία, όπως θα δούμε, θα ξεχάσουμε ευθύς αμέσως στη συνέχεια.

Δικαιοσύνη και ισότητα οφείλουμε λοιπόν τώρα πλέον να ζητήσουμε όχι στην αναγκαία ίσως κάποτε και αχρείαστη σήμερα κρατική παρέμβαση, αλλά στην ανεμπόδιστη επικοινωνία και στην ανεμπόδιστη συναλλαγή. Τι εννοεί με την ανεμπόδιστη επικοινωνία και πώς αυτή προάγει τη δικαιοσύνη και την ισότητα δεν μας το λέει ο Σ.Ρ. ούτε εδώ ούτε στα ακόλουθα. Τι εννοεί με ανεμπόδιστη συναλλαγή και πώς αυτή προάγει τη δικαιοσύνη και την ισότητα μάς το λέει, όπως θα δούμε, σαφέστατα στα ακόλουθα. Ανεμπόδιστη συναλλαγή είναι το πάρε-δώσε της ελεύθερης καπιταλιστικής αγοράς. Θέλεις κάτι (που προσφέρει βέβαια η ελεύθερη αγορά); Τότε πληρώνεις (αν έχεις βέβαια να πληρώσεις) και το παίρνεις. Μην μου πείτε ότι αυτό δεν συνεπάγεται δικαιοσύνη και ισότητα! Και ποιος μόνον μπορεί να τη διαταράξει; Μα μόνη η κρατική παρέμβαση! Διότι αναλογισθείτε τι συνέπειες θα είχε αυτή η τελευταία για τη δικαιοσύνη και την ισότητα! Φοβερές: Κάποιοι θα έπαιρναν κάτι που δεν μπορούν να πληρώσουν και εντέλει δεν πληρώνουν! Είναι αυτή ισότης έναντι αυτών που έχουν να πληρώσουν και πληρώνουν, ό,τι παίρνουν; Όχι βέβαια! Και είναι αυτό δικαιοσύνη; Όχι ασφαλώς! Διότι αδικείται αυτός που πληρώνει για να πάρει ό,τι παίρνει έναντι εκείνου που παίρνει και κάτι χωρίς να πληρώνει, καίτοι πληρώνοντας ο πρώτος παίρνει πολύ περισσότερα απ' αυτόν τον τελευταίο που παίρνει –χάρη στην κρατική παρέμβαση– και κατιτίς χωρίς να πληρώνει. Αυτό, όχι βέβαια, δεν είναι δικαιοσύνη. Διότι δικαιοσύνη είναι: τάλαντον αντί τάλαντου.

Και συνεχίζει ο Σ.Ρ.: «Υπ' αυτό το πρίσμα [ποιο; - Γ.Σ.] τα παραδοσιακά πολιτικά σχήματα επιβεβαιώνουν καθημερινώς την εκκωφαντική τους ανεπάρκεια. Οι γραφειοκράτες καταβροχθίζουν τους φόρους που καταβάλλουν οι πολίτες και υποδαυλίζουν τη διαφθορά, ενώ τα πάσης φύσεως επιδόματα στερούν εν τέλει από τους αδυνάτους την ευκαιρία να αναλάβουν πρωτοβουλία και να διεκδικήσουν αξιοπρέπεια, καταδικάζοντάς τους σε χρόνια ψυχική μειονεξία εν ονόματι της αλληλοβοήθειας».

Μέχρι τώρα παρήλασαν εν τάχει μπροστά μας η ισότητα, η ελευθερία, η υπεροχή της δεύτερης έναντι της πρώτης, η δικαιοσύνη, η ανεμπόδιστη επικοινωνία και συναλλαγή, στην οποία και μόνο πρέπει να ζητάμε την ισότητα και τη δικαιοσύνη και, τέλος, η σήμερα πλέον όχι αναγκαία κρατική παρέμβαση, στην οποία δεν θα πρέπει να ζητάμε την ισότητα και τη δικαιοσύνη. Και τώρα, με απόλυτη φυσικότητα, περνάμε στην κρατική γραφειοκρατία, η οποία καταβροχθίζει τους φόρους μας και υποδαυλίζει τη διαφθορά, και στα επιδόματα προς τους αδυνάτους, τα οποία στερούν απ' αυτούς τους τελευταίους τη δυνατότητα να αναλάβουν πρωτοβουλία και να διεκδικήσουν αξιοπρέπεια και τους καταδικάζουν σε χρόνια ψυχική μειονεξία εν ονόματι της αλληλοβοήθειας, ήτοι της κοινωνικής πρόνοιας. Για τις κρατικές επιδοτήσεις προς καπιταλιστές δεν λέει λέξη ο Σ.Ρ. – προφανώς επειδή αυτές δεν επιφέρουν στους καπιταλιστές τα δεινά που επιφέρουν

στους αποδέκτες των ψυχίων της κοινωνικής πρόνοιας οι επιδοτήσεις των αδυνάτων. Πείτε, παρακαλώ, σ' ένα οποιοδήποτε νουνεχές άτομο ό,τι μας λέει εδώ ο Σ.Ρ., δηλαδή ότι το (καπιταλιστικό βεβαίως) κράτος δεν χρηματοδοτεί με τους φόρους την εξωτερική και εσωτερική ασφάλεια, τη δικαιοσύνη, την παιδεία, τις υποδομές, τη δημόσια διοίκηση κλπ., αλλά ρίχνει αυτούς τους φόρους βορά στην γραφειοκρατία να τους καταβροχθίζει και να προάγει έτσι καλύτερα τη διαφθορά. Πείτε του επίσης ότι η κοινωνική πρόνοια καταδικάζει εν τέλει τους άμοιρους αποδέκτες της σε χρόνια ψυχική μειονεξία. Και πείτε, παρακαλώ, αυτό το τελευταίο σ' έναν απ' αυτούς τους αποδέκτες. Να δούμε τι θα σας πει. Εγώ λέω απλώς, όπως είπε σε συναφή περίπτωση ο Μπρεχτ: Ο άνδρας είναι τυφλός, δεν είναι δωροδοκημένος.

Και συνεχίζει ο Σ.Ρ.:

«Η ελεύθερη αγορά [μην απορείτε για το πώς προέκυψε αυτή. Προέκυψε από την προειρηθείσα “ανεμπόδιστη συναλλαγή” - Γ.Σ.] δεν ικανοποιεί απλώς τις προτιμήσεις των επιμέρους ατόμων, αλλά αγκαλιάζει και το περιβάλλον στο οποίο διαμορφώνονται, ανοίγεται στην αξία της ζωής του υποκειμένου, όπως τη βλέπει το ίδιο με τα μάτια του».

Αχ, πόσο φιλοσοφικώς ποιητικά είναι όλα αυτά. Η ελεύθερη αγορά, η οποία δεν ικανοποιεί απλώς και μόνον την επιθυμία σας π.χ. για μια Rolls Royce, αλλ' αγκαλιάζει επίσης –σαν να ήταν, αν όχι η οικογένειά σας ή η μαμά σας ή ο ή η σύντροφός σας, τουλάχιστον μια σαββοπούλεια ελληνική κοινότητα– και το περιβάλλον, στο οποίο διαμορφώνεται αυτή η επιθυμία σας, και «ανοίγεται στην αξία της ζωής του υποκειμένου, όπως τη βλέπει [την αξία της ζωής ή τη ζωή; - Γ.Σ.] το ίδιο με τα μάτια του». Ξαναδιαβάστε το! Όχι δεν αφορά τη μητρική γαστέρα, ούτε τη μητρική αγκαλιά, την ελεύθερη αγορά αφορά! Δεν είναι όμως ποιητικότερο;! Αυτές οι αγκαλιές, αυτά τα ανοίγματα, αυτές οι αξίες, αυτή η ζωή και αυτό το υποκείμενο που θεάται το ίδιο με τα μάτια του τη ζωή ή την αξία της! Είναι πράγματι ποιητικότερα όλα αυτά. Ποιος τώρα πλέον τολμά να πει ότι η ελεύθερη αγορά δεν είναι τόσο ελεύθερη, τόσο ίση, τόσο δίκαιη κλπ., όσο ποιητική είναι και η εξύμνησή της από τον Σ.Ρ.; Κανείς! Ποιος είπε ότι η φιλοσοφία παρήλθε και δεν έχει τίποτα να προσφέρει; Τουλάχιστον η οίκοθεν φιλοσοφία έχει. Και αξίες έχει και ζωές έχει και υποκείμενα έχει και αφεντικά έχει και επικερδείς επιδιώξεις στην υπηρεσία της ελεύθερης αγοράς έχει. Και, τέλος, για να μην ξεχνιόμαστε: Η ελεύθερη αγορά, την οποία αινεί εδώ ο Σ.Ρ., είναι η καπιταλιστική αγορά, δηλαδή η παραγωγή και η πώληση εμπορευμάτων με σκοπό την επίτευξη του μέγιστου δυνατού κέρδους.

Ας συνεχίσουμε όμως την ανάγνωση:

«Όσα καταναλωτικά προϊόντα και αν μας προσφέρονται, οι σημερινοί άνθρωποι επιζητούμε ηθική αυτοβεβαίωση στην προσωπική μας αυθεντικότητα, πράγμα το οποίο δεν υποδηλώνει τόσο παθολογία ναρκισσιστική όσο ένα ναρκισσισμό ανώτερο του “υπάρχω μόνο για τον εαυτό μου”. Τώρα η ισότης στο ευ ζην περιλαμβάνει την υγεία, την παιδεία, τη διασκέδαση, αλλά κυρίως την αξιολόγησι της ευημερίας του ατόμου ως επιθυμητικής αυτοπραγματώσεως. Εννοώ την επιθυμία ως προσκομιδή εδώ και τώρα του μέλλοντος, όχι ως παθητική προσδοκία σαν την ελπίδα. Επιβεβαιώνεται έτσι κάτι έως τώρα αδιόρατο, πλην αποφασιστικό για όσα συμβαίνουν στην εποχή μας: νομιμοποιείται καταστατικά στην αγορά και τους μηχανισμούς της ο υποκειμενικός παράγοντας. Μιλούμε πια για κοινωνίες όπου τα άτομα προσβλέπουν σε δέσμες δυνατοτήτων, ώστε να απολαμβάνουν στη ζωή την αξία της προσωπικής τους επιθυμίας (“θέλω να κάνω ορειβασία”, “υποβρύχιο ψάρεμα”, “να ταξιδεύω στο Διαδίκτυο με μεγάλες ταχύτητες”, “να οδηγώ καλό αυτοκίνητο”, “να χαίρωμαι τις αισθήσεις μου”). Και πάλι: Επιθυμώ δεν σημαίνει ποθώ να αποκτήσω κάτι· σημαίνει θέλω να ζω – ένας ενεστώς μελλοντικός, συμπλήρωμα στον ιστορικό ενεστώτα. Εξ ου και μας καταβροχθίζουν η μετέωρη επιθυμία και η άπρακτη φαντασίωσι. Εκεί που όλα υποτάσσονται εφήμερα στον χρόνο, ταυτόχρονα αιωνίζονται στις οθόνες. Δεν αρκούν πια οι ιδέες και τα αισθήματα· χρειάζονται και καταστάσεις που τα αποτυπώνουν.

Εάν αίτημα του σημερινού ανθρώπου είναι ένα “μέρισμα δυνατοτήτων”, τότε η υποκειμενική αξία και χρήση των υλικών μέσων συρρικνώνει τις τιμές και εξισώνει τις διαφορετικές συνθήκες, χωρίς να φείδεται ακόμη και του φθόνου. Λογική του ιδιωτικού δεν είναι πλέον το κέρδος, αλλά η ευκίνητη ικανοποίηση προσωπικών επιλογών ουσιαστικής ευημερίας στην ελεύθερη αγορά των αγαθών. Η αξία της ζωής συνυφάνεται με ανταπόκριση των ατόμων στις περιστάσεις του βίου και όχι με αριθμητική επαύξηση του συσσωρευμένου πλούτου. Κατ’ αυτήν την έννοια η δικαιοσύνη αποτελεί συστατική παράμετρο του ευ ζην, συνδυασμό εσωτερικό ευπορίας και ευθύνης».

Απ’ όλον αυτό τον φιλοσοφικώς ποιητικό οχετό παραληρηματικής ασυναρτησίας κρατάμε μόνον αυτό που θέλει εν τέλει να μας πει ο Σ.Ρ.: ότι «Λογική του ιδιωτικού δεν είναι πλέον το κέρδος [...]». Αλλά ποια είναι τώρα πλέον η Λογική του; Είναι κατά τον Σ.Ρ. «η ευκίνητη ικανοποίηση προσωπικών επιλογών ουσιαστικής ευημερίας στην ελεύθερη αγορά των αγαθών». Το «Ιδιωτικόν», το οποίο εννοεί εδώ ο Σ.Ρ., είναι οι δρώντες στην ελεύθερη αγορά. Αυτοί είναι μόνον δύο ειδών, οι παραγωγοί και πωλητές των εμπορευμάτων, δηλαδή οι επιχειρηματίες-καπιταλιστές, και οι αγοραστές των εμπορευμάτων, δηλαδή οι, όπως συνηθίσαμε να τους λέμε, καταναλωτές. Πείτε, παρακαλώ, ακόμη και σ’ έναν φιλοσοφικώς και ποιητικώς καλλιεργημένο καταναλωτή ότι με τις αγορές του αποσκοπεί στην

«ευκίνητη ικανοποίηση προσωπικών επιλογών ουσιαστικής ευημερίας στην ελεύθερη αγορά των αγαθών»). Μάλλον θα απορήσει και θα σας πει ότι συγγέετε τα κοκκινογούλια με τα συμβολαιογραφικά τέλη. Εκτός κι αν πέσατε πάνω σε σύζυγο ή ερωμένη ζάπλουτου τινός καπιταλιστή, η οποία αναζητεί το νόημα της ζωής της σ' ό,τι ο Σ.Ρ. μας συνιστά ως τοιούτον. Και τι θα συμβεί αν πείτε τα παραπάνω σε μεγαλοεπιχειρηματία, ο οποίος σας εξετάζει σε σχετική συνέντευξη για να αποφασίσει αν θα σας προσλάβει ως διευθυντικό στέλεχος; Θα νομίσει, αν σας θεωρεί νουνεχή, ότι τον εμπαίζετε και θα καλέσει τον κλητήρα να σας οδηγήσει στην έξοδο. Το πιθανότερο είναι να σας θεωρήσει κουζουλό.

Αλλά ας δεχθούμε αναφορικά με τους καπιταλιστές ως ορθό το πρώτο μέρος του ισχυρισμού του Σ.Ρ., δηλαδή ότι ο σκοπός της παραγωγής και πώλησης εμπορευμάτων από τους επιχειρηματίες-καπιταλιστές δεν είναι η επίτευξη του μέγιστου δυνατού κέρδους αλλά η επίτευξη άλλου τινός, ευγενέστερου κατά τον Σ.Ρ. σκοπού. Ας δεχθούμε λοιπόν αυτόν τον ισχυρισμό ως ορθό. Μα τον αναιρεί αυτός ο ίδιος ο Σ.Ρ. αμέσως μετά, γράφοντας σε συνέχεια των παραπάνω:

«Η επιχειρηματολογία εναντίον του κέρδους, ως ασυμβίβαστου με παροχή ποιοτικής εκπαίδευσης, μου φαίνεται έωλη. Η λογική της προϋποθέτει εξίσου ασυμβίβαστο μεταξύ επαγγελματικής επιδόσεως και αγαθής συνειδήσεως, περιλαμβάνει δε όλες τις επ' αμοιβή προσφερόμενες υπηρεσίες – ιδιωτικού είτε δημόσιου χαρακτήρος. Εν τωιαύτη περιπτώσει, τίποτε δεν έπρεπε να έχει μείνει όρθιο στις ανθρώπινες κοινωνίες, πολύ περισσότερο στη δική μας και στα καλά ιδιωτικά σχολεία της, όπου εγγράφουν συχνότατα τα παιδιά τους οι Ηρακλείς του άρθρου 16, με απώτερη προοπτική τις ανώτερες σπουδές στο εξωτερικό. Τους διαφεύγει προφανώς ότι περισσότερο από πλούτο και δύναμη, το κέρδος στους καιρούς μας συνιστά κρίσιμη ένδειξη τόσο επαγγελματικής επιτυχίας όσο και κοινωνικής προσφοράς».

Τι μας λείπει εδώ ο Σ.Ρ.; Μας λείπει ότι, ναι, η επιχειρηματική δραστηριότητα και συγκεκριμένα εκείνη που παράγει και προσφέρει υπηρεσίες παιδείας, τις προσφέρει μεν με σκοπό το κέρδος, αλλ' ωστόσο προσφέρει –επικερδώς βέβαια πάντα– ποιοτικά καλές υπηρεσίες παιδείας. Είναι γνωστές πολλές οικονομικές θεωρίες δικαίωσης του κέρδους. Εδώ η οικοθεν αμπελοφιλοσοφία προσθέτει σ' αυτές και μια καινούργη. Την θεωρίαν ότι η καλή ποιότης δικαιώνει το κέρδος. Ωραία θεωρία! Διότι πέραν του ότι ο λόγος ύπαρξης κέρδους δεν έχει απολύτως καμία σχέση με την ποιότητα των εμπορευμάτων, η τιμή των οποίων περιέχει και κέρδος το οποίο προσπορίζεται ο επιχειρηματίας-καπιταλιστής που παρήγαγε και πώλησε αυτά τα εμπορεύματα, ανακύπτει και το εξής ερώτημα: Αν ο λόγος ύπαρξης του κέρδους είναι η καλή ποιότης των παραγομένων και προσφερομένων εμπορευμάτων, τότε πώς γίνεται να προσπορίζονται κέρδος –και μάλιστα και γι' αυτόν

ακριβώς το λόγο— και εκείνοι που δεν προσφέρουν ποιότητα, αλλά πωλούν «σάπια»; Κύριος οίδε!

Τελικά λοιπόν ο Σ.Ρ. δέχεται ότι ο επιχειρηματίας-καπιταλιστής ασκεί τη δραστηριότητά του για τον προσπορισμό κέρδους. Προσπορίζεται κατά τον Σ.Ρ. όμως αυτό το τελευταίο για τον έναν και μοναδικό λόγο, για το λόγο ότι προσφέρει ποιότητα. Δεν πολυπιστεύει όμως ούτε κι αυτός ο ίδιος ότι η ποιότης αρκεί ως δικαίωση του κέρδους. Πολλώ δεν μάλλον δεν πιστεύει ότι ο κοινός νους δύναται να αποδεχθεί την ποιότητα του εμπορεύματος ως δικαίωση του κέρδους. Γι' αυτό και προσθέτει στην ποιότητα και κάτι ακόμη, άσχετο τελείως με αυτήν. Εν συνειδήσει του εώλου της δικαίωσης του κέρδους διά της ποιότητος προσφέρει λοιπόν και μια δεύτερη, ανεξάρτητη από την πρώτη, δικαίωση του κέρδους – σύμφωνα με την αρχή: διπλοραμμένο κρατάει καλύτερα.

Δείτε λοιπόν κι αυτήν τη δεύτερη, εναλλακτική ή, εάν επιθυμείτε, συμπληρωματική και υποστηρικτική της πρώτης δικαίωση του κέρδους:

«Τα φαντάσματα προηγούμενων εποχών μας κατατρώνε την ψυχή και διαστρέφουν τη σκέψη, όταν τους εμπιστευόμαστε εξιλεωτικά τις προσωπικές μας απώλειες, απογοητεύσεις, ντροπές, ενοχές, τύψεις και μεταμέλειες, εις βάρος κάθε αισθήσεως του πραγματικού και κυρίως κάθε διαθέσεως να ενώσουμε τα πράγματα με το βάθος τους, προκειμένου να κρατήσουμε ό,τι αγαπούμε. Ταυτιζόμενοι με την αρνητική εικόνα τους, γινόμαστε εξ ίσου μονοδιάστατα αρνητικοί με αυτήν. Επιμένουμε στην κακοήθεια των ισχυρών και στην ανάληψη κερδοσκοπία ως μοναδικό χαρακτηριστικό της ελεύθερης αγοράς, παραβλέποντας ότι στην εποχή των εικόνων όλα επιδέχονται διπλή ανάγνωση. Αίφνης, η ίδια η καταναλωτική αγορά ζητεί από το άτομο να διαμορφώσει κριτήρια προσωπικών επιλογών για να αυτοπροστατευτεί, ενώ σε έναν κόσμο ο οποίος απολαμβάνει την ελευθερία του, αποφασιστικό κίνητρο πλάι στο κέρδος, αναδεικνύονται και οι πλατύτεροι κοινωνικοί στόχοι. Μια ματιά στις διαφημίσεις των διεθνούς κυκλοφορίας εφημερίδων και περιοδικών βεβαιώνει του λόγου το αληθές: Μεγάλος τραπεζικός οργανισμός οδηγεί τον καταναλωτισμό στον αλτρουισμό· εταιρεία πετρελαιοειδών διακηρύσσει πως εργάζεται για να μειώσει τους ρύπους και άλλη πως δεν καταστρέφει τη Φύση, ενώ ένας φωτογραφικός κολοσσός υπογραμμίζει το ισχυρό αίσθημα κοινωνικής ευθύνης που διέπει το έργο του. Την αξία του παραγομένου προϊόντος υποσκελίζει εδώ η προσφορά στο σύνολο. Αλλά και το Διαδίκτυο δεν φέρνει μόνο την παγκόσμια αγορά στα πιο απομακρυσμένα μέρη, φέρνει και την ευθύνη γι' αυτά και τους κατοίκους τους».

Εδώ δεν μπορούμε παρά, παραφράζοντας τη γνωστή ρήση του Ουτσέλο, να αναφωνήσουμε: Τι θαυμάσια αυτή η φιλοσοφία! Δεν έχει μα απολύτως καμία αμφιβολία ο Σ.Ρ. ότι απολύτως κανέναν δεν πείθει το επιχείρημά του περί της ποιότητος ως δικαίωσης του κέρδους και ότι ο καθένας, εξαιρουμένων βέβαια αυτών

που ζουν από τα κέρδη, έχει κάτι να αντιτείνει σ' αυτό το επιχείρημα, ακόμη κι αν δεν μπορεί να το εκφράσει επαρκώς. Και είναι πολλοί αυτοί, για τους οποίους «βρομάει» το κέρδος, αλλά δεν μπορούν να εκφράσουν γιατί αυτό «βρομάει». Και να λοιπόν που αυτή η δυσχέρειά τους αποβαίνει σανίδα σωτηρίας για τον Σ.Ρ. «Ψυχολογοποιεί» το ζήτημα. Οι προσωπικές τους απώλειες, απογοητεύσεις, ντροπές, ενοχές, τύψεις και μεταμέλειες είναι αυτές που τους εμποδίζουν να δουν το κέρδος στις πραγματικές του -δύο, όπως θα δούμε στη συνέχεια- διαστάσεις και να το αποδεχθούν και να το καλωσορίσουν. Ο φθόνος που το κέρδος είναι το κέρδος κάποιου άλλου, στο οποίο αυτοί δεν συμμετέχουν, είναι εκείνο που τους εμποδίζει να το αποδεχθούν ως καλό και άγιο. Μα δεν βλέπουν τι είναι κέρδος! Και εδώ έρχεται η φιλοσοφία του Σ.Ρ. αρωγός τους. Στην «εποχή των εικόνων» (μόνον αυτός που δεν έχει τηλεόραση δεν κατανοεί τι λέει εδώ ο φιλόσοφος) όλα τα πράγματα διπλασιάζονται. Δεν είναι μόνον αυτά τα ίδια, αλλά αυτά τα ίδια και η εικόνα τους. Και ως εκ τούτου -κι αυτό αποτελεί ένα ακόμη επίτευγμα της φιλοσοφίας του Σ.Ρ.- «όλα επιδέχονται διπλή ανάγνωση». Ας δούμε λοιπόν τη ράμφεια διπλή ανάγνωση του κέρδους. Κατά τον Σ.Ρ., πρώτον, η «καταναλωτική αγορά», δηλαδή οι καπιταλιστικές επιχειρήσεις, ζητάει από το άτομο να διαμορφώσει κριτήρια προσωπικών επιλογών για να αυτοπροστατεύεται (προφανώς από την ίδια την «αγορά») και, δεύτερον, σ' έναν κόσμο ο οποίος απολαμβάνει την ελευθερία του, αποφασιστικό κίνητρο, πλάι στο κέρδος, αναδεικνύονται και οι πλατύτεροι κοινωνικοί στόχοι. Και τα δυο αυτά στοιχεία σημαίνουν προφανώς κατά τον Σ.Ρ. ότι οι καπιταλιστικές επιχειρήσεις δεν αποβλέπουν απλώς και μόνον και αποκλειστικά και μόνον στο κέρδος, αλλά και στην επίτευξη πλατύτερων κοινωνικών στόχων - πέραν βέβαια του ότι βοηθούν το άτομο να αυτοπροστατεύεται από τη ίδια την αγορά. Αυτοί οι στόχοι συνιστούν προφανώς για τον Σ.Ρ. ό,τι προκύπτει από τη «διπλή ανάγνωση» του κέρδους και συνεπώς τη δεύτερη όψη του κέρδους. Ας δούμε λοιπόν ποιους στόχους αυτού του είδους, τους οποίους επιδιώκουν να πραγματοποιήσουν οι καπιταλιστικές επιχειρήσεις, απαριθμεί, συλλέγοντάς τους από τις διαφημίσεις των καπιταλιστικών επιχειρήσεων σε διεθνούς κυκλοφορίας έντυπα ο Σ.Ρ.: μεγάλος τραπεζικός οργανισμός οδηγεί τον καταναλωτισμό στον αλτρουισμό: εταιρείες πετρελαιοειδών διακηρύσσουν πως εργάζονται για να μειώσουν τους ρύπους ή πως δεν καταστρέφουν τη φύση: φωτογραφικός κολοσσός υπογραμμίζει το ισχυρό αίσθημα ευθύνης που διέπει το «έργο» του (δηλαδή προφανώς την παραγωγή φωτογραφικών μηχανών ή/και συναφών προϊόντων). Ο κατάλογος θα μπορούσε να συνεχιστεί επ' άπειρον. Ο Σ.Ρ. δεν κατανοεί δύο πράγματα: πρώτον, ότι οι διαφημίσεις αυτές αποσκοπούν στη διασφάλιση και επέκταση των οικονομικών δραστηριοτήτων των διαφημιζόμενων επιχειρήσεων κι έτσι στη διασφάλιση και την αύξηση των κερδών τους και σε απολύτως τίποτα άλλο.

Ιδιαίτερα δεν αποσκοπούν στην επίτευξη πλατύτερων κοινωνικών στόχων. Πρόκειται, κατά το δη λεγόμενον, για public relations! Ο Σ.Ρ. νομίζει μάλλον ότι ορισμένοι –ποιοι άλλοι; οι αριστεροί και εν πάσχη περιπτώσει οι μαρξιστές και κομμουνιστές– θεωρούν τις καπιταλιστικές επιχειρήσεις, επειδή αποσκοπούν μόνον στο κέρδος, ληστρικές ορδές. Κατά κάποιον τρόπο πρέπει ενδόμυχα να αποδέχεται κι αυτός ο ίδιος εν μέρει αυτή την υποτιθέμενη απ' αυτόν τον ίδιο άποψη των μαρξιστών για το χαρακτήρα των καπιταλιστικών επιχειρήσεων, διότι διαφορετικά δεν εξηγείται γιατί θέλει να πείσει τους αναγνώστες του ότι αυτές δεν αποσκοπούν μόνον στο κέρδος, αλλά έχουν και άλλους πλατύτερους κοινωνικούς στόχους. Δεν κατανοεί ότι αυτές δεν χρειάζονται ό,τι τους φορτώνει αυτός ο ίδιος για να είναι κοινωνικές. Είναι, ούτως ειπείν, από χέρι κοινωνικές. Γιατί; Διότι στο πλαίσιο του καπιταλιστικού κοινωνικού καταμερισμού της εργασίας παράγουν υλικά αγαθά και υπηρεσίες που ικανοποιούν ανάγκες και επιθυμίες της κοινωνίας και τα προσφέρουν αντί αντιτίμου σ' αυτούς που μπορούν να καταβάλουν αυτό το τελευταίο. Αυτό το κάνουν βέβαια όχι από αλτρουισμό ή έστω από «κοινωνικούς» λόγους, αλλά με σκοπό το κέρδος. Το κάνουν όμως! Και κάνοντάς το είναι πλαύτερα «κοινωνικές» απ' ό,τι μπορεί να φανταστεί ο Σ.Ρ. Το έργο τους είναι εγγενώς «κοινωνικό». Και σ' αυτό το πλαίσιο το έργο τους μπορεί να είναι «θεάρεστο», όπως αυτό εκείνων που παράγουν κεριά και λιβάνια, ή «φιλόανθρωπο», όπως αυτό των βιομηχανιών τροφίμων και φαρμάκων καθώς και αυτό των ιδιωτικών νοσοκομείων, ή «εθνικό», όπως αυτό των βιομηχανιών όπλων, ή «αριστοκρατικό», όπως αυτό των βιομηχανιών πολυτελών αγαθών. Τι έχουν λοιπόν οι μαρξιστές και τα βάζουν με αυτές τις καπιταλιστικές επιχειρήσεις; Τίποτα απ' όσα φαντάζεται προφανώς ο Σ.Ρ. Δύο μόνον επιχειρήματα προβάλλουν (στο πλαίσιο ό,τινος συζητάμε εδώ): Πρώτον, ότι αυτό το κοινωνικό έργο της ικανοποίησης των κοινωνικών αναγκών και επιθυμιών μπορούν και καλό θα ήταν να το επιτελούν όχι, όπως σήμερα, οι ιδιωτικές καπιταλιστικές επιχειρήσεις με σκοπό και με αποτέλεσμα βέβαια το κέρδος αλλά κρατικές, δημόσιες, σοσιαλιστικές επιχειρήσεις έτσι ώστε το μεγάλο μέρος του κοινωνικού εισοδήματος, που ιδιοποιούνται σήμερα υπό τη μορφή των κερδών οι ιδιώτες καπιταλιστές, να το ιδιοποιείται το σύνολο των εργαζομένων. Και, δεύτερον, ότι καλύτερο είναι να παράγονται περισσότερα «φιλόανθρωπα» και λιγότερα «εθνικά» και «αριστοκρατικά» αγαθά.

Κατά τα λοιπά, παρά τις φιλότιμες προσπάθειές μας, δεν κατορθώσαμε να κατανοήσουμε τι εννοεί ο Σ.Ρ. λέγοντας ότι, λόγω των πλατύτερων κοινωνικών στόχων των καπιταλιστικών επιχειρήσεων, την αξία του παραγόμενου προϊόντος τους την υποσκελίζει εδώ η προσφορά (προφανώς αυτή που προκύπτει κατά την επιδίωξη των προαναφερθέντων πλατύτερων κοινωνικών στόχων από μέρους των επιχειρήσεων), στο σύνολο, στο κοινωνικό προφανώς σύνολο. Η πρώτη αποτιμάται σε

χρήμα, η δεύτερη, έστω ότι υπάρχει, δεν έχει χρηματική αξία. Πρόκειται λοιπόν για ασύμμετρα μεγέθη. Εκτός κι αν ο Σ.Ρ. με αξία του παραγόμενου προϊόντος δεν εννοεί τη χρηματική του αξία και επίσης αποδίδει τόσο στο «παραγόμενο προϊόν» όσο και στην «προσφορά» αξία του είδους που εννοούσε η κα Μπίστικα, όταν ανακοινώνοντας την εισαγωγή της *Καθημερινής* στο Χρηματιστήριο έδωσε στο γραπτό της τον εύγλωττο τίτλο «Οι πάγιες αξίες της *Καθημερινής* στο Χρηματιστήριο» ή η γερμανική εφημερίδα *Die Zeit* όταν λίγο πριν από την επιδρομή του ΝΑΤΟ στη Γιουγκοσλαβία έγραφε: «Το ΝΑΤΟ, μια υπερήφανη κοινότητα αξιών». Τότε όλα παίζονται. Ευκολότερη είναι βέβαια η κατανόηση των περί Διαδικτύου του Σ.Ρ. Νόημα βέβαια δεν βγάζουν ούτε κι αυτά στο πλαίσιο περί των πλατύτερων κοινωνικών στόχων των καπιταλιστικών επιχειρήσεων που πραγματεύεται εδώ ο Σ.Ρ. Ωστόσο αποκτούν νόημα λόγω της λέξης «ευθύνη», της ευθύνης που κατά τον Σ.Ρ. φέρνει το Διαδίκτυο τόσο για τα απομακρυσμένα μέρη, στα οποία αυτό έφερε την παγκόσμια αγορά, όσο και για τους κατοίκους αυτών των απομακρυσμένων τόπων. Ο Θεός ξέρει αν και τι είδους ευθύνες δύναται να φέρει το Διαδίκτυο. Αυτή εδώ επ' ουδενί. Αλλά τι σημασία έχει. Σημασία έχει ότι με τη λέξη «ευθύνη» και μόνον ο Σ.Ρ. στήνει εδώ μια γαϊδουρογέφυρα, το τέλος του τόξου της οποίας θα βρούμε πολύ παρακάτω. Δεν το αποκρύπτει άλλωστε. Αφού ο τίτλος των αμέσως επομένων είναι: «Ιδιωτική πρωτοβουλία με ευθύνη». Ας δούμε λοιπόν ποια είναι αυτή η ιδιωτική πρωτοβουλία της ευθύνης:

«Διαμορφώνεται μια καινοφανής πραγματικότητα, η οποία κυοφορεί πολιτικά μορφώματα ανένταχτα στην προ εικοσαετίας μόλις λογική των συνθηκών, ξένα προς παρελθούσες χρήσεως αλήθειες, ήγουν σημερινά ψέματα. Καθώς ζητούμε δικαιοσύνη στην ελευθερία και οι εικόνες καλλιεργούν μια ευαισθησία κατά την τελειότητά μας και όχι κατά το συμφέρον μας,* μπορούμε να υπολογίζουμε σε ιδιωτική πρωτοβουλία με ευρύτερη προοπτική και σε κρατικό παρεμβατισμό περιορισμένο σε μέτρα ενθαρρύνσεως των επιχειρήσεων να αναλαμβάνουν κοινωνικό ρόλο. Ήδη τέτοιες υπηρεσίες προσφέρουν οι τράπεζες χρόνου, οι δημιουργικές μη κυβερνητικές οργανώσεις, οι τράπεζες των φτωχών του Μωχάμαντ Γιουνούς ή το ίδρυμα Γκέιτς-Μπάφετ, με τη στήριξη, θα πρέπει να πω, μιας πρωτοποριακής διανοήσεως η οποία ανοίγει δρόμο πολεμώντας τις φοβίες του αγνώστου και του αντισυμβατικού. Η ανθρωπότης προσπαθεί έτσι να αυτοπροστατεύεται από μεθυσμένες ενέργειες και αδιέξοδα του σύγχρονου κράτους, χωρίς όμως τέτοια μορφώματα

* Κομίζουμε γλαύκα εις Αθήνας λέγοντας ότι η πάσης φύσεως κοινωνική φιλοσοφία γνωρίζει πλέον ότι η συγκρότηση της κοινωνίας και ιδίως της καπιταλιστικής βασίζεται όχι σε υποχρεώσεις ούτε σε κοινωνικά συμβόλαια των μελών της, αλλά στις ανάγκες, ήγουν στα συμφέροντα αυτών των τελευταίων.

να εκφράζουν πολιτικά τη νέα πραγματικότητα. Τη νέα πραγματικότητα θα εξέφραζε πολιτικά ένα ριζοσπαστικό κέντρο».

Πληροφορούμεθα εδώ ότι διαμορφώνεται μια καινοφανής πραγματικότητα, η οποία κυφορεί πολιτικά μορφώματα ανένταχτα στα σημερινά ψέματα. Ποια είναι αυτά τα πολιτικά μορφώματα; Οι μη κυβερνητικές οργανώσεις, το Ίδρυμα Μπιλ Γκέιτς και τα συναφή. Δεν είναι βέβαια πολιτικά μορφώματα, αλλά παίζουν στο βαθμό που ο Σ.Ρ. και οι όμοιοί του προσπαθούν να τους δώσουν τον πολιτικό ρόλο που επιθυμούν να τους προσδώσουν, πολιτικό ρόλο και ως εκ τούτου ορθώς ο Σ.Ρ. τα χαρακτηρίζει πολιτικά. Αυτά τα πολιτικά μορφώματα –όσο ασήμαντα κι αν είναι «από κοινωνική άποψη»– δίνουν στον Σ.Ρ. και τους ομοίους του, οι οποίοι ζητούν την ισότητα και τη δικαιοσύνη στην «ελευθερία» και συγκεκριμένα στην «ανεμπόδιστη συναλλαγή», δηλαδή στην ελευθερία της καπιταλιστικής αγοράς και συνεπώς στην ελευθερία του καπιταλιστικού κέρδους και οι οποίοι είναι ευαίσθητοι κατά την τελειότητά τους και όχι κατά το συμφέρον τους, τη δυνατότητα να υπολογίζουν σε μια ιδιωτική πρωτοβουλία με ευρύτερη προοπτική και σε κρατικό παρεμβατισμό περιορισμένο μόνον σε μέτρα ενθάρρυνσης των επιχειρήσεων να αναλάβουν κοινωνικό ρόλο! Εδώ ζητείται η πλήρης κατάργηση του λεγόμενου κοινωνικού κράτους, δηλαδή της δημόσιας κοινωνικής ασφάλισης, της δημόσιας υγείας, της δημόσιας και δωρεάν παιδείας και όλων των άλλων δημόσιων αγαθών που παράγει και προσφέρει το κράτος. Και ποιος θα τα προσφέρει τώρα πλέον όλα αυτά; Μα, ασφαλώς, η «ελεύθερη αγορά» – αντί αντίστοιχου τιμήματος βεβαίως. Και τι απομένει πλέον στον κοινωνικό ρόλο του κράτους; Να βοηθά με την κοινωνική πρόνοια τους ενδεείς. Όχι μόνον τους σημερινούς, αλλά και όσους θα φέρει σε ένδεια η προγραμματισμένη κατάργηση της δημόσιας κοινωνικής ασφάλισης, της δημόσιας υγείας, της δημόσιας και δωρεάν παιδείας κλπ. Αλλ' ούτε αυτόν το ρόλο του πτωχοκόμου δεν θέλει ο Σ.Ρ. να αφήσει στο κράτος. Κι αυτόν ακόμη το ρόλο θέλει να τον αναθέσει στην καλή θέληση των προαναφερθέντων «πολιτικών μορφωμάτων», τουτέστιν ψευτοφιλανθρωπικών παραμάγαζων.

Ζοφεροί καιροί για τους σημερινούς αποδέκτες των όποιου είδους, κρατικών ή ιδιωτικών, κοινωνικών υπηρεσιών. Και ακόμη ζοφερότεροι για εκείνους τους οποίους θα ρίξει σ' αυτή την κοινωνική κατάσταση η κατάργηση του κοινωνικού κράτους. Ζοφερότεροι και για έναν ακόμη λόγο: δεν θα έχουν πλέον απέναντί του το κράτος, έναντι του οποίου θα μπορούσαν να προβάλλουν δικαιώματα και απαιτήσεις, αλλά το έλεος των «πολιτικών μορφωμάτων» του Σ.Ρ.

Όπως, όμως, μας λέει ο Σ.Ρ., τα νέα αυτά πολιτικά μορφώματα δεν εκφράζουν την νέαν πολιτικήν πραγματικότητα. Αυτήν θα την εξέφραζε κατ' αυτόν πολιτικά ένα ριζοσπαστικό κέντρο! Αν αυτό δεν είναι φασίζον κάλεσμα συγκρότησης ενός

τέτοιου φασιστοειδούς νεοφιλελεύθερου πολιτικού κέντρου ή συγκρότησης υφιστάμενου ή υφιστάμενων κομμάτων σε ένα τέτοιο κέντρο, τότε τι είναι; Θα αντιτίθεντε; Λόγια και μόνον είναι αυτά, που λέγονται έτσι από τον οποιονδήποτε. Ίσως. Λόγια, ωστόσο, τα οποία εκφέρονται επί μιας πραγματικά δεδομένης βάσης και τα οποία δεν θα μπορούσαν να εκστομισθούν π.χ. πριν από δύο δεκαετίες. Και, στο βαθμό που παραπέμπουν στη σημερινή πραγματικότητα που διαγραφόταν αλλά δεν υπήρχε ακόμη πριν από δύο δεκαετίες, σημαίνουν κάτι: συνοψίζουν και εκφράζουν, τονίζουν την βεβαίως, την τάση εξέλιξης των κοινωνικών και πολιτικών πραγμάτων. Είναι σαν κώδων θυέλλης!

Κι έτσι φτάσαμε αισίως στο άλλο βάθρο της γαϊδουρογάφυρας της «ευθύνης» και επιτέλους στο «ψητό», δηλαδή στην ιδιωτικοποίηση των πανεπιστημίων:

«Οι καιροί απαιτούν να αντιμετωπίσουμε τα εκπαιδευτικά πράγματα με έμπνευση και ευθύνη. Σε ένα κόσμο γνώσεως, αυτοσυνειδησίας και συμμετοχής, η παιδεία κυριολεκτικά πρωταγωνιστεί. Ειδικώς τα ΑΕΙ, κρατικά και μη, πανεπιστήμια, επί μέρους σχολές είτε ινστιτούτα, θα πρέπει να συνδυάζουν καταστατικά τον στέρεο επαγγελματισμό με την προωθημένη έρευνα και να επιβεβαιώνουν την αυτοτέλεια και την αυτονομία τους σε αυτήν την προοπτική. Στον πολυδύναμο κόσμο μας ανταποκρίνεται η παιδεία που ενθαρρύνει τις δεξιότητες και τις κλίσεις να εκφραστούν ελεύθερα και να μορφοποιούνται δημιουργικά, αντί να συμπιέζονται αποπνικτικά σε δομές αναγκασμού. Ο νεοελληνικός πολιτισμός υποφέρει από συναρτησιολογία λόγου και αισθήματος. Εάν δεν τα συναρτήσουμε απαιτητικά, είναι αδύνατο να υπερβούμε την αποσυνθετική περίφανη μιζέρια και παθητικότητα, να βγούμε από την ιδιότητα σ' ένα πλατύ φιλότιμο. Δομικό πλεονέκτημα της ιδιωτικής εκπαίδευσης –κερδοσκοπικής είτε όχι– είναι ότι όποιος πληρώνει δικαιούται να επιλέγει, η δε προσφερόμενη υπηρεσία να παρέχεται σε επίπεδο υψηλό. Αυτό το πλεονέκτημα πρέπει να διαφυλαχθεί με αυστηρή νομοθετική ρύθμιση, αντί να επιδιωχθεί η εξίσωση προς τα κάτω των μη κρατικών εκπαιδευτικών οργανισμών με την ιδρυματική παθολογία των δημοσίων σχολείων και ΑΕΙ. Τίποτε, εννοείται, δεν αποκλείει να γίνονται υπότροφοι των εκπαιδευτικών ιδρυμάτων ιδιωτικού δικαίου οι άξιοι, θα έλεγα επιβάλλεται, επειδή ακριβώς ένα τέτοιο ίδρυμα εξ ορισμού και προορισμού οφείλει να ανοίγει την αγκάλη του στους χαρισματικούς».

Της του Σ.Ρ. μακράς ομιλίας σύντομο νόημα: να επιτραπεί η ίδρυση –κερδοσκοπικών ή μη, αδιάφορο– ιδιωτικών πανεπιστημίων. Από μία άποψη, αυτό είναι μια άποψη. Και θα έπρεπε να έχουμε κατανόηση και γι' αυτήν. Ποιο είναι όμως εδώ το άξιον απορίας; Το εξής: Αν την άποψη αυτήν την εξέφεραν, όπως κατά τα λοιπά την εκφέρουν, οι ιδιοκτήτες των πάσης φύσεως κολεγίων, ΙΕΚ, ΚΕΚ κλπ., θα ήταν, όπως και είναι όταν την εκφέρουν αυτοί οι τελευταίοι, απολύτως κατανοητή. Διότι τι το παράδοξο υπάρχει στην επιθυμία αυτών των κυριών να θέλουν να

αναβαθμίσουν τις επιχειρήσεις τους σε πανεπιστήμια και να κερδίσουν περισσότερο (προάγοντας βέβαια και άλλους πλατύτερους κοινωνικούς στόχους); Απολύτως κα-
νένα. Ο Σ.Ρ. δεν ανήκει όμως, απ' ό,τι γνωρίζουμε, στην εκλεκτή ομήγουρι αυτών
των κυρίων ιδιοκτητών. Οπότε μας επιτρέπεται να εικάσουμε ότι θεωρεί και κρίνει
το όλον πράγμα από μίαν υψηλήν σκοπιάν, υψηλότεραν εκείνης των εν λόγω κυρίων,
και συγκεκριμένα από εκείνην του πλατύτερου κοινωνικού συμφέροντος και καλού ή
μάλλον από την κατά την τελειότητα και όχι κατά το συμφέρον του ατόμου σκο-
πιάν. Το κίνητρο δεν είναι βέβαια χωρίς σημασία. Εξίσου σημαντικό όμως είναι και
το εξής: Αν γνωρίζει κανείς το πράγμα για το οποίο ομιλεί. Η όποια τέλος πάντων
φιλοσοφία δύναται κάλλιστα να νομίζει ότι δικαιούται να ομιλεί τρόπον τινά και
πάντως φιλοσοφικώς, πηδώντας από την ισότητα και τη δικαιοσύνη στην ελευθε-
ρία της ανεμπόδιστης συναλλαγής και της ελεύθερης αγοράς, απ' αυτήν στην
αχρείαστη πλέον κρατική παρέμβαση και στην ευθύνη του ατόμου και όλων ημών
και από τούτες στην ανώτατη δημόσια δωρεάν παιδεία και στο αίτημα της ιδιωτι-
κοποίησής της, όταν όμως μετά απ' όλα αυτά τα θαυμαστά και διασκεδαστικά άλ-
ματα φτάσει επιτέλους στο «ψητό», δηλαδή στην ανώτατη παιδεία και στον επι-
διωκόμενο εκκαπιταλισμό της, κι αν το εν προκειμένω αντικείμενό της είναι η
ανώτατη παιδεία και οι τύχες της – έ, τότε θα πρέπει να γνωρίζει αυτό το αντι-
κείμενο. Και ο Σ.Ρ. δεν έχει ούτε καν τη σκιά υποψίας τού τι είναι ανώτατη παι-
δεία και ποια είναι σήμερα η κατάστασή της και τα προβλήματά της στη χώρα
μας και αλλαχού. Τα όσα εκθέσαμε στα προηγούμενα αρκούν, νομίζουμε, ως μαρ-
τυρία. Θα ήταν πολύ βαρετό να κάνουμε και αυτά εδώ λιανά, όπως τα προηγούμε-
να. Πώς, π.χ., λοιπόν να σχολιάσουμε αυτόν τον ανεκδιήγητο «στέρεο επαγγελμα-
τισμό» και πώς αυτήν την παλαβή «ενθάρρυνση των δεξιοτήτων». Διότι άλλο πα-
νεπιστήμιο και άλλο Didacta. Αν δεν γνωρίζει ο Σ.Ρ. τη διαφορά, τότε ορθώς επι-
θυμεί να γίνουν όχι μόνον τα κολέγια, τα ΙΕΚ, και τα ΚΕΚ και τα ΚΕΣ πανεπι-
στήμια, αλλά κυρίως και τα πανεπιστήμια να γίνουν κολέγια, ΙΕΚ, ΚΕΚ και
ΚΕΣ. Ένας τέτοιος λοιπόν γνώστης των της ανώτατης παιδείας προειδοποιεί την
πολιτεία να μην τολμήσει την εξίσωση «προς τα κάτω των μη κρατικών εκπαιδευ-
τικών οργανισμών με την ιδρυματική παθολογία* των [...] ΑΕΙ». Εδώ ο εν λόγω
παραλληλίζει, όπως αντιλαμβάνεσθε, τα δημόσια ΑΕΙ της χώρας με τρελοκομεία.
Ε, πράγματι, είναι τυφλός και όχι δωροδοκημένος. Δεν έχει ιδέα ο εν λόγω τι δου-

* Αν υπάρχει κάτι για το οποίο μπορεί να κατηγορήσει κανείς δικαίως τα δημόσια ΑΕΙ στη
δυσχερή θέση, στην οποία βρίσκονται, είναι ότι, και δεδομένης αυτής της δυσχερούς θέσης τους,
δεν προστατεύουν την τιμή και την αξιοπρέπειά τους, δεν προστατεύουν την τιμή και την αξιο-
πρέπειά τους έναντι των γραφιάδων που τα κατασκευοφαντούν για να εξυπηρετήσουν με το αζη-
μίωτο την ιδιωτικοποίησή τους.

λειά κάνουν υπό εξαιρετικά αντίξοες και δυσμενείς συνθήκες –και υπό συνθήκες ενορχηστρωμένης σπύλωσής τους, στην οποία συμμετέχει και αυτός ο ίδιος– τα ελληνικά δημόσια ΑΕΙ. Ας ρωτήσει να μάθει ο Σ.Ρ. τι πληρώνει η Ελβετία ανά φοιτητή του Πολυτεχνείου της Ζυρίχης, τι πληρώνει το Ελεύθερο Κράτος της Βαυαρίας ανά φοιτητή του Πολυτεχνείου του Μονάχου και τι πληρώνει το ελληνικό κράτος ανά φοιτητή του Εθνικού Μετσόβιου Πολυτεχνείου. Πενταροδεκάρες παίρνει το τελευταίο. Κι όμως! Το ΕΜΠ είναι συγκρίσιμο όχι μόνον με το Πολυτεχνείο του Μονάχου, αλλά και μ' αυτό της Ζυρίχης. Αντί του ΕΜΠ θα μπορούσα να αναφέρω και ορισμένα άλλα ΑΕΙ ή τμήματα σπουδών ΑΕΙ της χώρας μας. Θα ήμουν όμως αξιόπιστος μόνον για γνώστες.

Ας δούμε, όμως, ποια είναι τα πλεονεκτήματα των προς ίδρυση ιδιωτικών πολυτεχνείων έναντι του ΕΜΠ κατά τον Σ.Ρ.:

«Δομικό πλεονέκτημα της ιδιωτικής εκπαίδευσης –κερδοσκοπικής είτε όχι– είναι ότι όποιος πληρώνει δικαιούται να επιλέγη, η δε προσφερόμενη υπηρεσία να παρέχεται σε επίπεδο υψηλό».

Σας τα είπε όλα! Μην ρωτάτε τίποτ' άλλο πλέον. Τι σας είπε; Το εξής: Αφού επιτραπεί η ίδρυση ιδιωτικών πανεπιστημίων και αφού και τα δημόσια πανεπιστήμια, από «επιχειρηματικά» που είναι ήδη σήμερα πλέον τα περισσότερα, γίνουν και αυτά ιδιωτικά, «θα παίρνεις, δικέ μου, ό,τι πληρώνεις». Έχεις να πληρώσεις; Θα πας τότε στο Harvard, στο MIT, στο Columbia, στη Ζυρίχη, στο Μόναχο ή όπου αλλού αντιστοίχως. Δεν έχεις; Θα πας στην πλατεία Κάνιγγος! Αλλ' έστω κι έτσι. Όποιος έχει να πληρώσει και πληρώνει, παίρνει υψηλή γνώση, παιδεία και επιστήμη και όποιος δεν μπορεί να πληρώσει ή δεν παίρνει τίποτα ή παίρνει ό,τι προσφέρει η πλατεία Κάνιγγος, δηλαδή, όπως μας είπε ο εν λόγω, «στέρεο επαγγελματισμό» και τα συναφή. Δεν μας λέει όμως ο εν λόγω ποιος εγγυάται ότι αυτοί που έχουν να πληρώσουν και πληρώνουν θα βρουν να πάρουν καλή ανώτατη παιδεία εκεί που πλήρωσαν. Διότι, έτσι προφανώς νομίζει, αν τα σκάσεις χοντρά, κάτι θα πάρεις, βρε αδελφέ! Νομίζει δηλαδή ότι το ύψος του ποσού εγγυάται την ποιότητα. Και πώς τότε εξηγούνται οι επιδόσεις του ΕΜΠ; Δεν είναι μόνον τα ποσά. Είναι κυρίως η «φιλοτιμία»* των διδασκόντων και των διδασκομένων στα δημόσια ΑΕΙ. Αλλά υπάρχει κάτι άλλο, σημαντικότερο, το οποίο ο εν λόγω όχι μόνον δεν γνωρίζει, αλλά ούτε καν να διανοηθεί ή (αν του το εκθέσουν) να κατανοήσει μπορεί. Έστωσαν λοιπόν κάποιοι που έχουν και θέλουν να πληρώσουν σεβαστά ποσά για να

* Με «φιλοτιμία» εννοούμε κάτι που θα απαιτούσε πολύ χώρο για την επεξήγησή του.

σπουδάσουν π.χ. ιστορία της τέχνης, λατινική φιλολογία, αρχαία ελληνική φιλολογία, αραβική φιλολογία, περσική φιλολογία ή άλλες «εξωτικές» πλέον επιστήμες.* Δεν θα μπορέσουν να τις σπουδάσουν. Διότι θα πρέπει όχι μόνον να έχουν χρήματα, αλλά να είναι –σήμερα, αλλά και αύριο και μεθαύριο– τόσο πολυπληθείς, που να ευαρεστηθεί κάποιος καπιταλιστής της ανώτατης παιδείας να παράξει και να τους προσφέρει το ζητούμενο. Θα μου πείτε: Χάλασε ο κόσμος αν κάποιος δεν μπορεί να σπουδάσει περσική φιλολογία; Όχι. Γι' αυτόν τον ίδιο δεν χάλασε ο κόσμος. Για την κοινωνία μας όμως χάλασε. Εκτός κι αν την οραματιζόμαστε ως κοινωνία «μαυραγοριτών», δηλαδή (που σε κάποιο βαθμό είναι ήδη προ πολλού). Αυτή την εγγύηση ότι από την άποψη από την οποία ομιλούμε εδώ δεν θα καταλήξουμε σε μια κοινωνία «μαυραγοριτών» μόνον το Δημόσιο και η δημόσια δωρεάν ανώτατη παιδεία μπορεί να την παράσχει και όχι οι «μαυραγορίτες» της ιδιωτικής ανώτατης παιδείας. Αρκετά αντικείμενα ήσαν και θα πρέπει να είναι και στο μέλλον μια από τις «πολυτέλειες» μιας (καπιταλιστικής ή μη) «μαυραγορίτικης» κοινωνίας. Τα έχει ανάγκη. Παύουν όμως, όπως βλέπουμε, να είναι, στο βαθμό που η κοινωνία μας γίνεται «μαυραγορίτικη».

Μα πού να τα γνωρίζει ο εν λόγω όλα αυτά; Γι' αυτό και πάλι: Ο άνδρας είναι αναργυρώνητος, αλλά τυφλός. Δεν γνωρίζει για τι ομιλεί. Ως εκ τούτου δικαιούμαι να τον προτρέψω, όπως θα έκανε ασφαλώς στη συγκεκριμένη περίπτωση και ο φίλος Απόστολος στη νεφοσκεπή Βρέμη: Schuster, bleib' bei deinen Leisten. Τουτέστιν μεθερμηνυόμενον: Τσαγκάρη, μείνε στα βάρδουλά σου, δηλαδή, εν προκειμένω, στην ορθή γραφή της υποτακτικής και της γενικής των τριτοκλίτων.

Παράρτημα

Ίσως ο αναγνώστης αναρωτηθεί και απορήσει γιατί είμαστε έτσι κατά της ίδρυσης ιδιωτικών πανεπιστημίων. Είμαστε κατά της ίδρυσης ιδιωτικών πανεπιστημίων για κυρίως δύο λόγους:

Πρώτον, διότι τα κολέγια, ΙΕΚ, ΚΕΚ, ΚΕΣ και τα παραρτήματα ξένων πανεπιστημίων, που θα γίνουν πανεπιστήμια, όχι μόνον θα ρίξουν το επίπεδο διδα-

* Στην καθυστερημένη Ελλάδα μπορεί κανείς ακόμη να σπουδάσει οικονομική επιστήμη (δεν εννοούμε διοίκηση επιχειρήσεων ή χρηματοοικονομικά) και κοινωνιολογία, σε άλλες «προηγμένες» χώρες η δυνατότητα αυτή έχει περιοριστεί εξαιρετικά τα τελευταία χρόνια. Θέλουμε να πούμε με αυτό ότι στην κατάσταση «εξωτικών» επιστημών θα περιέλθουν με την ιδιωτικοποίηση πάρα πολλές των πανεπιστημίων επιστήμες, η θεραπεία των οποίων διακρίνει την κοινωνία μας από εκείνη της κοινωνίας των «μαυραγοριτών».

σκαλίας και έρευνας των πανεπιστημίων, αλλά και θα καταργήσουν την εισέτι υπαρκτή ελευθερία διδασκαλίας και έρευνας των πανεπιστημιακών δασκάλων και, δεύτερον, επειδή η ίδρυση ιδιωτικών πανεπιστημίων θα οδηγήσει μακροπρόθεσμα και στην ιδιωτικοποίηση της σημερινής δημόσιας δωρεάν ανώτατης εκπαίδευσης. Με συνέπεια αυτή η τελευταία να πάψει να είναι όπως είναι και στο βαθμό που είναι σήμερα δωρεάν ανώτατη εκπαίδευση.

Η κατάργηση της ελευθερίας διδασκαλίας και έρευνας στα ιδιωτικά πανεπιστήμια δεν χρειάζεται ιδιαίτερη επεξήγηση. Επεξήγηση χρειάζεται ίσως το ότι στα δημόσια πανεπιστήμια η διδασκαλία είναι ακόμη και σήμερα ελεύθερη. Και η έρευνα, κι αυτή επίσης, στο βαθμό που δεν χρειάζεται χρηματική υποστήριξη, είναι και αυτή ελεύθερη.

Και γιατί η ίδρυση ιδιωτικών πανεπιστημίων θα οδηγήσει στην ιδιωτικοποίηση και της δημόσιας ανώτατης εκπαίδευσης; Για τους εξής λόγους:

Πρώτον, διότι πάρα πολλοί φοιτητές που φοιτούν σε επαρχιακά πανεπιστήμια, ενώ ήθελαν για οικογενειακούς-οικονομικούς λόγους να φοιτούν σε πανεπιστήμια της Αθήνας ή της Θεσσαλονίκης, θα βρεθούν τώρα πλέον σε ιδιωτικά πανεπιστήμια της Αθήνας και της Θεσσαλονίκης. Επίσης φοιτητές που φοιτούν, αδιάφορο στα πανεπιστήμια ποιων πόλεων της Ελλάδας, σε τμήματα σπουδών που δεν είναι της αρεσκείας τους, θα βρεθούν στα τμήματα σπουδών της αρεσκείας τους στα ιδιωτικά πανεπιστήμια. Κάτι ανάλογο θα συμβεί και με πολλούς φοιτητές του εξωτερικού. Οι κάτω του «Δέκα» απόφοιτοι Λυκείου που επιθυμούν να σπουδάσουν γίνονται ήδη έτσι κι αλλιώς «πάσα» στην «πλατεία Κάνιγγος». Έτσι λοιπόν η ανώτατη δημόσια δωρεάν παιδεία θα συρρικνωθεί προς όφελος της ιδιωτικής – με τις προφανείς συνέπειες που θα έχει αυτό για το βαλάντιο των οικογενειών των φοιτητών και για τα κέρδη φυσικά των ιδιωτικών πανεπιστημίων. Διότι στα ιδιωτικά πανεπιστήμια θα πληρώνουν βέβαια δίδατρα. Στο πλαίσιο, όμως, της προγραμματισμένης δήθεν αυτοτέλειας των δημόσιων πανεπιστημίων το κράτος θα χορηγεί σε αυτά ένα ορισμένο, ανεπαρκές για τις ανάγκες τους χρηματικό ποσό (το Ηνωμένο Βασίλειο χρηματοδοτεί μόνον το 20-30% των δαπανών των δημοσίων πανεπιστημίων του). Έτσι θα αναγκαστούν να επιβάλουν δίδατρα και συγχρόνως να αναζητήσουν πόρους από την αγορά. Το τελευταίο θα τους στερήσει τη δυνατότητα ελεύθερης έρευνας και στη συνέχεια και ελεύθερης διδασκαλίας.* Οπότε, αφού επιβάλουν δίδατρα και αφού, κατ' άλλον βέβαια τρόπο, δεν θα είναι πλέον, όπως και τα ιδιωτικά, ελεύθερα στη διδασκαλία και την έρευνά τους, σε τι θα διαφέρουν πλέον από τα ιδιωτικά;

* Σ' αυτό θα συμβάλει σημαντικά και η αξιολόγηση των δημοσίων ΑΕΙ. Αλλά αυτό δεν μπορούμε να το αναπτύξουμε εδώ.

Πολύ νωρίς είχαμε επισημάνει το εζής ως προς τη διαδικασία ιδιωτικοποίησης των δημόσιων πανεπιστημίων: ότι στο πλαίσιο διεθνών συμφωνιών που έχει υπογράψει και η χώρα μας για τον ανταγωνισμό στην παροχή (και εκπαιδευτικών) υπηρεσιών, τα ιδιωτικά πανεπιστήμια θα εγχαλέσουν τα δημόσια πανεπιστήμια για αθέμιτο ανταγωνισμό, επειδή αυτά τα τελευταία χρηματοδοτούνται, άλλως ειπείν, «επιδοτούνται» από το κράτος. Και θα ζητήσουν ή να επιδοτηθούν και αυτά ή να σταματήσει η κρατική επιδότηση των δημόσιων πανεπιστημίων. Το δεύτερο μάλλον θα συμβεί. Δηλαδή η χρηματοδότηση των δημόσιων πανεπιστημίων θα αρχίσει να μειούται. Οπότε τα δημόσια πανεπιστήμια θα έχουν γίνει ήδη και αυτά από οικονομική άποψη και συνεπώς και όσον αφορά την ελευθερία της διδασκαλίας και της έρευνας ιδιωτικά. Αυτό το κελαηδούν τώρα πλέον και τα σπουργίτια από τις στέγες.

Είναι γεγονός ότι τα δημόσια πανεπιστήμια δεν είναι πλήρως αυτοδιοικούμενα, όπως ορίζουν το Σύνταγμα και νόμοι. Το υπουργείο Παιδείας τους επιβάλλει πολλά και διάφορα. Αυτό οφείλεται στο ότι οι εκάστοτε πρυτανικές αρχές δεν εκπροσωπούσαν έναντι του υπουργείου Παιδείας τα καλώς εννοούμενα συμφέροντα του δημόσιου πανεπιστημίου ως ΝΠΔΔ, αλλά κυρίως τις όποιες δικές τους πολιτικές φιλοδοξίες, τις οποίες το δημόσιο πανεπιστήμιο δεν ήταν και δεν είναι σε θέση να καταστείλει.

Αυτό το δυσάρεστο γεγονός εκμεταλλεύονται ορισμένοι. Έτσι, αντί να απαιτήσουν οι πρυτανικές αρχές να προασπισθούν έναντι του υπουργείου Παιδείας την αυτοδιοίκηση του πανεπιστημίου ως ΝΠΔΔ, προτείνουν, για να απεξαρτηθεί δήθεν το δημόσιο πανεπιστήμιο από την κρατικιστική εξάρτησή του από το υπουργείο Παιδείας, τα δημόσια πανεπιστήμια να πάψουν –στο πλαίσιο των παρεπομένων της αναθεώρησης του άρθρου 16 του Συντάγματος– να είναι ΝΠΔΔ και να γίνουν Νομικά Πρόσωπα Ιδιωτικού Δικαίου. Την άποψη αυτή εκφράζει ο Νίκος Αλιβιζάτος. Πού θα οδηγήσει η μετατροπή των δημόσιων ΑΕΙ από ΝΠΔΔ σε ΝΠΙΔ, όπως προτείνει ο Νίκος Αλιβιζάτος; Μας το λέει ο Ευάγγελος Βενιζέλος, ο οποίος θεωρεί «πονηρή» αυτή την πρόταση, επειδή θα διευκολύνει τα ιδιωτικά πανεπιστήμια να εγχαλέσουν κατά τον τρόπο που αναφέραμε παραπάνω τα δημόσια πανεπιστήμια (δες σχετικά άρθρα στην *Κυριακάτικη Ελευθεροτυπία*, 6-7.1.2007).